

Hind 40 senti.

G
MAM
BER
G

ROMAN

No

12

L
A
U
L
J
A
T
E
O
F

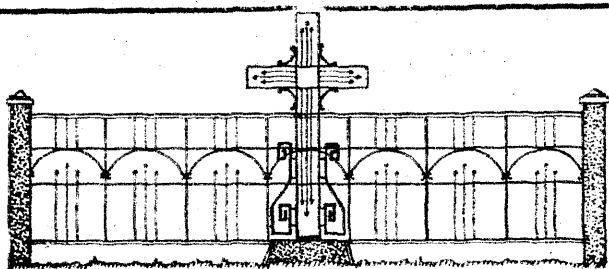

N
U
M
B
E
R

Prof. Aug. Topman,
Eesti Lauljate Liidu esimees.

AR
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu
SP
7593

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1928. A. VII. AASTAKÄIK

Soovitan omast ärist suures valikus
raudaedu, hauraste,

metallpärgi, puusärke ja kõiki matusetarbeid odavate hindadega. **V. Lemberg,** Suur Tartu mt., Puuvilja t. nurgal, nr. 2. Tallinn.

Tapeete

kõige suuremas valikus
soovitab

J. Veelmann

V. Tartu mt., 22.
(Juudi kiriku vastas.)

Äri alguse puhul hinnad
võistlusteta.

*Elegant daam ostab ja tellib
oma tualettitarbed ainult*

atelier

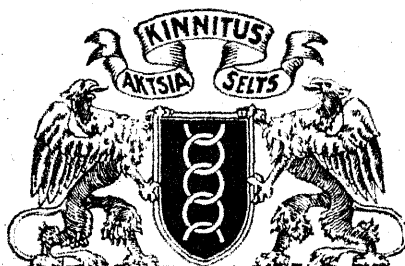
„BATO“

juurest

Pikk tänav nr. 57.

Telefon 18-37.

**Sealt leiab kõige
viimase prantsuse
ja viini modellide jä-
rele valmistatud tua-
lette, pesu, kübaraid
ja kõiksugu mood-
said garnituure.**

EESTI UNION

TALLINNAS

Suur Karja tän. 18.

Eesti Laenu panga majas.

Kinnitus-A.-S. „EESTI UNION“
toimib

TULE-VEO—AUTO-
KASKO—
KLAASI—MURDVARGUSE—
ELU-KAPITALI—KAA-
SAVARA—LASTE
ÖPPERAHA—RENDI—
TÖÖVOIMETUSE

KINNITUSI

Uuelt avatud

Moe-äri

Niguliste tän. 3

Soovitab daamidele viimaseid Pariisi
uudiseid, võistlemata odavate hinda-
dega, kübaraid 350 snt. alates. Puhas-
tatakse, voimitakse, värvitakse õlg-
ja viitkübaraid ja võetakse vastu tel-
limisi. Töö 100 snt. alates.

Niguliste tän. 3.

(apteegi kõrval.)

Kõige odavamini ostate
naiste- ja meesterahva

VALMISRIIDEID

Valmisriiete ärist

Suur Tartu maantee 6.

Eeskujuline pesumaja ja keemiline puhastus

„HÜGIENA“

Asutatud 1910. a.

Narva mnt., 6-a. Hollandi tän., 12.

Kõnetraat 28-50.

Avatud hommiku kella 8—6 õhtul.

Tellimiste tähtmine täpne ja korralik.

Kahju aga fakt!!!

Et rahvas senini veel arvestab, siin ja seal silmapaistvate sõnadega, nagu: „odav,“ „ruttu“ jne., mis midagi ei tähenda — ja sellest aru ei taha saada, et „mis hea — ei või olla odav ja nõuab ka oma aega.“

Üks katse „Hügienas“ tõendab, et siin puhtus, täpsus ja korralikkus on võistlemata.

Parim, soliidseim ning moodsaim

Jalanõu

kannab

kaitsemärki

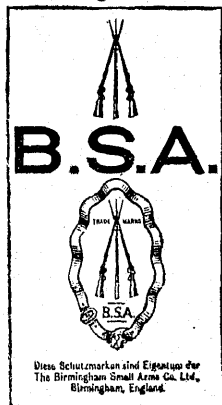

Maailma parimad

JALGRATTAD

Prantsuse

DUNLOP kummidel

Saksa

Ainuesitaja

Karl Tammann

Müügil igas linnas ja alevis.

TALLINN, Pikk tänav nr. 19, kõnetr. 31-25.

„Radion“ Harju tän. 34, kõnetr. 12-10.

VOLD. KÖTSI

jalanõudeäri

Kõige soodsam jalanõude ostukoht on **Vene t. 7.**

Sealt leiata alati suures valikus maitserikkaid värve ja kõige uuemaid fassonge.

Vene tän. 7. (enne Müürivahe tän. 9).

G. Heinmann

KONDIITRIÄRI JA KOHVIK,

Tallinna, Suur Karja tänav, 4. Kõnetr. 20-47.

Alati saadaval: Tordid, koogid, küpisesd; Viini-, kollane- ja mandli sai ning kõiksugu kondiitrisaadused.

Omas tööstuses valmistatud shokolaad tahvlites, shokolaadi kompvekid liht- ja ilukarpides.

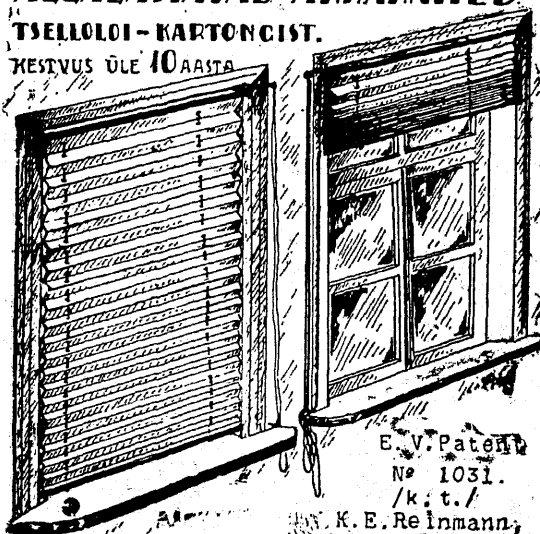
Kõik kaubad saavad valmistatud värsketest I-järgu tooresainetest.

Hinnad mõõdukad!

ALLALASTAVAD AKNAKATTED

TSELLOLOI-KARTONGIST.

KESTVUS ÜLE 10 AASTA

E. V. Patenti

N° 1031.

/k. t./

K. E. Reimann,

Tallinnas! S. Tartu mt. 13

**Tselluloos-kartongist
Allalastavad aknakardinad**

Vastupidavus üle 10 a. garanteeritud.

Parem, soliidsem, odavam ja praktilisem abinõu akente katmiseks:

Põletava päikese kaitseks,

kus juures ei lase mööblit ja tapeete päikesest rikkuda, seega tube jahedaid hoides, kuna hommikuti võimaldab rahulise une, sest allalastuna teeb toad päris pimedaks, mis iseäranis tarvilik lastele ja suvitajatele.

Vastu tänavat korterites,

kus juures allalastes keegi võeras väljast põrmugi ei näe, mis tubades tehakse. Tarvilik niihästi suvel, kui talvel, kuna talvel hoiab teataval määral külma aknast sissetungimast ning ei lase aknaid jäätuda.

Odav, maksab kõigist paarikordse tolmuvate ja määrduvate riidestruuloode pesuraha kuna ise lihtne, ei tolmu, ei tarvitse pesu ega karda päikese põletamist. Tarvitakse harilikult pitskardina taga, ülestõmmatuna jääb nägematuks kardina liistu alla, kuna allataskmine sünnib automaatselt lõksu läbi soovitava madaluseni.

Müük igas linnas suuremates paberi ja riiete kauplustes.

Vabriku ladu: K. Reimann Tallinn, Suur Tartu m. 13 (Nahakaupl.)

Rotmaan

Ilmub kaks korda kuus.

SISU: P. Grünfeldt: Laulupeolaul. — Zane Grey: Lindprii. — Ernst Zahn: Kaks teed. — Eesti üldlaulupeod. — Juhan Aawik: Mispärast laulab Eesti rahwas. — B. Alma: Muusika. — K. Murai: Inetud naised. — P. Grünfeldt: Milles seisab meie rikkus. — Herman Bang: Öö merel. — J. O. Curwood: Maailma äärel.

Nr. 12 (150)

Juuni 1928

VII aastakäik.

Laulupeolaul.

P. Grünfeldt.

*Kui mühinal helide lainetus kajab
siit lawale koondunud lauljate suust;
kui südameis waimustus wõsusid ajab
ja läbistub lihast ja läbistub luust,
siis wägewalt wälja keeb tunne me rinnast,
mis koondab ja ühendab hellasti meid,
laul helinal üle läeb Eestimaa pinnast,
siin kuuljate hingesse awades teid.*

*Me ühised oleme waimult ja werelt,
meil ühised sihid on silmade ees;
kas tuleme mandrilt wõi tuleme merelt,
meil ühine armastus südame sees.
See armastus elab, ei iialgi sure —
mu Eesti, oh sinule kuulub ju ta!
Sest sinule kuulub me rõõm ja me mure —
su lapsed me oleme, Eestimaa!*

*Kes kuulete kuumade sõnade sõudu,
kel kallis on kauni me kodumaa muld,
kel soontes ja lihastes jätkub weel jõudu
ja südames palju weel peidus on tuld —
nüüd kodumaa altrile toogem see anne,
et kodumaa kasu on parim me püüd,
ja hinges meil waikides walmigu wanne:
Waid sinule, Eesti, me elame nüüd!*

Lindprii.

Ameerika kirjaniku **Zane Grey** romaan.

5

"Ei näinud ainustki hinge peale mehhiilaste ja olen kindel, et teravasti vaatasin. Tagasi tulin läbi metsa Blandi maja tagast. Ei tahtnud nähtud olla, aga mul oli onneta aimudus, et peaksin järele vaatama, kas Bland juba üleval on. Jooksin Beppole käte wahela. See on pois, kes Blandi hobuseid toidab. Poiss armastab mind, ja kui ma Blandi järele pärin, ütles ta, Bland ei ollagi maganud läinud, waid tülitsemud naisega kogu öö. Rahllemata ei annud eile õhtune asi temale rahu. Ta oli wihane ja piinas Katet küsimustega, et ta üles tunnistaks. Aga ta wõib ka Jennie järele jooksnud olla paha nõuga. Igatahes on asi tema ja Kate wahel teraw olnud. Meil on õnnel!"

"Nii näib! Mina lähen!", ütles Duane lühidalt.

"Neil on õnnel! Ma pean naerma. Bland kogu öö walwanud pärast nii wäsitawat sõitu. Ta on täna hommikul unine ja ei oota põrgut enne einet. Müüd mine tema maja juurde. Tee nii, et teda kohtad. Kuidas — see on minu asi. Aga mina ütlen, kui ta wälja tuleb, ütled ja, et tahad rääkida; oled otsustanud tema salka astuda wõi ka mitte. Pead ta surmama, ja nii wõidab aega rewolvri mõtmiseks. See oleks tark tegu, sest arwatavasti on temal sama kawatlus."

"Mis on hobustega?"

"Toon nad ja tulen sulle kahe minuti pärast järele. Mulle näib, seni oled ja asjaga toimes ja Jenniega wäljas, kui ma tulen. Kord sadulas, kihutame laagrist wälja, enne kui Alloway wõi keegi teine midagi teha jõuab. Jennie pole kodujänesest rassem. Suur must kannab teid mõlemaid."

"Tehtud! Aga weel kord: annan sulle nõu, jää siia ja ära jega ennast sellesse asjasse," ütles Duane tõsiselt.

"Tühi jutt. Tulen kaasa. Kuulsid ju, mis Benson mulle ütles. Alloway ei jäta mind selles juhtes teadmatusse. Weel wiimane sõna, Buck — pea Blandi naist silmas!"

Duane noogutas ainult ja ütles, et hobused walmis on, ning sammus metsatulast läbi. See oli wiie minuti tee kuni Blandi majani. Duanele näis see aga olewat palju pikem, ta lühendas meelelbi sanne. Minnes waldas teda pikkamisi kummaline muudatus. Tema oli jälle kottupörkteel. Oles wõinud sellest hoiduda. Ei tunnud were seletamata palawat teemaminekut. Tema

tänase teo põhjusel ei peitunud temas endas, seep see wahela oli.

Teel polnud kedagi näha. Paar mehhiiko karjast olid karja juures. Paari üti kohal oli suitsu. Suitsu lõhu tuletas Duanele meelde isamaja ja kuidas ta seal oli puid lõhknud. Örn, piimafarwa udupilm seisib jõe kohal ja hahtus päitese käes.

Müüd jõudis ta teerajale, mis wiis Blandi maja juurde.

Juba eemalt kuulis ta mehe ja naise waljuid ja tülitsemuid hääli. Bland ja naine tülitsewad weel ifka. Duane silmitses kiiresti ümbrust. Mitte mehhiiklastigi polnud näha. Ta läks kiiremini. Poolelbi pööras ta weel ümber, et puude wahela waadata. Seeford nägi ta Guchret hobustega tulewat. Midagi polnud osutamas sellele, et wanamees wõiks lõpuks oma pea kaotada Duane oli seda kartnud.

Pikkamisi lähenes ta werandale ja wõis müüd kuulda, mis toas räägiti.

"Bland, kui sa seda teed, siis, wannun ma, tapan ma sinu ja tema!"

See oli Kate Blandi käre hääli.

"Wase mu lahti. Mina lähen sisse, ütlen ma sulle!" wastas Bland kähikewalt.

"Mis sa seal teed?"

"Meelitan teda pisut. Tahan saada nalja, et wõin ta une austaja wälja naerda!"

"Waletad," kriiskas Kate.

"Ega sa ma ju ütles, mis temaga pärast teen."

Blandi hääli kähikewalt weel enam kiiresti.

"Wase mu müüd lahti!"

"Ei, ei! Ei lahe! Sa tahad temalt tött wälja pigistada, tahad teda tappa!"

"Tõtt!" susistas Bland.

"Jah, ma waletasin! Jen waletas! Aga tema waletas, et mind päästa. Sina ei tohi teda — tappa — sellepärast!"

"Bland wandus mis kole. Siis järgnes kibe maademise kolin, kannuste korin, kuttuwa laua paukumine — naise walukisa.

Duane astus lahtisele läwale.

Kate oli poole kehaga laualle wjatud ja katjus jälle jalule saada. Bland seisib seljaga ukse poole. Ta oli Jennie kambri ukse lahti kiskanud ja jalg oli tal juba läwel. Duane kuulis neiu tasast, jubedat karjatust. Siis hüüdis ta waljult ja selgesti:

"Peal"

Kassikirusega kähwas Bland ümber ja seis tarretult läwel. Tema pill, sama türe kui ta liigutus, sai Duane pilgust kohe aru.

Blandi suur leha täitis ufferaami. Tema seisuford oli revolwri mõtmiseks paha. Aga tal polnud enam aega ette poole tulla. Selle meeletliku mõtiskluse luges Duane ta filmist. Kiire pilgu heitis Bland oma naisele. Siis näis ta kogu leha märisemat käte tõstmisega.

Duane lastis.

Bland kiskus kummuli. Tema revolwver läks lahti ja kiskus sirguwate sõrmede wahelt pörandale. Duane seisis tema ligidal ja kummardas, et teda selili pöörda. Bland waatas üles loorinud pilgul. Siis suri ta.

"Sa tapsid ta ära, Duane!" kisendas Kate kähisewalt. "Teadsin, et seda pidid tegema."

Ta wankus seina najale. Ta filmad olid suured. Ta käed krampusid, nagu läks pikkamisi walgeks. Ta näis olewat ehmatanud, pooleniziti uimane, aga ei ilmutanud wähematti leina.

"Jennie!" hüüdis Duane terawasti.

"Oh Duane!" tuli neuu tagasihoitud wastus.

"Jah! Tule wälja! Nuttu!"

Neiu tuli wankudes, nägi ainult teda ja kormistas Blandi laibale. Duane kahmas ta käewarrest kinni ja lükkas ta enese selja taha. Ta kartis naist, kui see märkas, et teda petetud. See tegu oli kaitsew ja ka Duane liigutus ufse poole oli paljuütlew.

"Duane!" hüüdis proua Bland.

Polnud aega rääkimiseks. Duane taganes kaugeemale ja hoidis Jennie selle juures oma selja taga.

Samal hetkel kajasid teel kabjalöögid.

Kate Bland kargas ufse juurde. Jälle ümber pöördes kadus ta imestus arusaamise eest.

"Kuhu tahad ja Jenniga minna?" hüüdis ta ja ta hääli oli kui mehehääli.

"Gest äral!" wastas Duane. Tema pill ütles sõnatagi küllalt. Ja filmapill muutus naine kuradiks.

"Sina koer! Kõik see aeg oled sa mind petnud! Tegid enese arnnumüks. Lasksid mind uskuda — wandusid, et mind armastad! Ja nüüd näen ma sinu nurjatust. Kõik selle tüdrukude parast! Aga sina teda ei saa. Glawalt mitte. Siia, tüdruk! Tema ei pea siin laagris enam kedagi ahwatlema!"

Ta oli tugew naine ja Duane pidi kõik jõu kofku mõtma, et teda tagasi hoida. Ta kahmas üle Duane käewarre Jenni järele. Ta wiha kaswas iga filmapilguga.

"Uppi! Uppi! Uppi!" kisendas ta siis kõwa häälega, ago terawasti.

"Lase lahti!" hüüdis Duane.

Tal oli revolwver weel paremas käes ja tal oli raske wihasi naist ohjastada. Ta rahu oli naise karjumise tagajärjel kadunud.

"Lase lahti!" kordas ta ja andis talle kõwa tõuke.

Ukki kiskus naine seinalt kaherauaga püssi ja kargas tagasi, awas püssi ja lükkas padrui randa. Nüüd jooksis Duane ta kallale ja lõi püssi otja üles. See läks lahti. Püssirohi põletas Duane näo.

"Jennie, jookse! Hobuste juurde!" hüüdis ta.

Nagu wälk kadus Jennie ufsest.

Kaudselt hoidis Duane püssirauast kinni, pahema käega, ja tõmbas seda nii, et hull naine pörandale lendas. Aga lahti ta ei lastnud. Ta oli sama tugew kui tema.

"Kate, lase lahti!"

Ta katsus teda hirmutada. Aga Kate ei näinud revolwrit, mida Duane ta näo ees hoidis, wõi oli ta mõistus türe eest nii taganenud, et talle see ükskõik oli. Ta wandus, türe, tarwitas neidsamu sõnu, mis enne Bland tarwitanud. Nagu emattiger mõttes ta Duanega. Tema nagu polnud enam naise nagu.

Wäljast kuulis Duane karjatust — mehe karjatust, kähisewat ja hoiatawat. See fundis teda ajakaotamisele mõtlema. See naiseaataw mõis kõik ta kawatsuse nurja ajada!

"Lase lahti!" sõjistas to. Ta huuled ei kuulnud sõna. Silmapilkses wihas lödwenes ta käepide raua ümber. Ukki kiskus naine püssi ta käest ja lastis. Duane tundis lööki — tõuget — põletawat walu rinnas. Siis andis ta püssile wihas nii kõwa tõuke, et naine wastu seina lendas. Seal kiskus ta ja näis olewat minestuses.

Duane kargas tagasi, pööras ja jooksis ufsest werandale. Revolwri teraw pauk peatas teda. Jennie käes olid ühe hobuse ratsutid, Guchre istus teisel. Tal oli colt käes ja ta lastis alla teele. Siis paugatas aimus raske pauk. Guchre lõpetas lastmise ja kiskus hobuse seljast maha.

Kiire pill näitas Duanele teed mööda lähenevat meest.

Chefs Alloway!

Tema revolwver suitfes.

Ta hakkas jooksuma.

Ukki nägi ta Duane. Ta katsus peatuda ja tõstis käe. Aga see wäike peatus oli hädaohklike. Duane lastis ja Alloway kiskus, parajasti kui ta revolwver lahti läks. Kuul jooksis Duane kõrwest mööda seina sisse.

Duane jooksis hobuste juurde. Jennie püüdis karglewat kõrbi hoida. Guchre lammas selitti, surunud, kuuliauk särkis. Ta nagu oli türe, ta käed revolwri ja ratsutite ümber krampunud.

„Sul on julgust, Jennie,“ hüüdis Duane neiu pectud hobust alla tõmmates. „Sadulas! Siia! Vra küsi jalgraudadest. Soia ennast kuidagi kinni!“

Ta tõmbas ratsutid Cuchre krampimud käest ja kargas sadulasse. Hirmutatud hobused panid tulijalu teed mööda alla maanteele. Duane nägi mehi üttidest välja jookswat, kuulis karjumist. Kuid pauku ei tuluud. Jennie näis ennast hobuseturjal ostavat hoida. Uga jalgraudadeta kõikus ta, nii et Duane tema lähedale sõitis ja ta käewarrest kinni wõttis. Nii ratsutasid nad läbi oru tee juurde, mis üles järsole ja lõhestatud Kim Rockile wiis. Kui nad ronima hakkasid, waatas Duane taha. Kedagi tagaajajat polnud näha.

„Jennie, me pääsime!“ hüüdis Duane rõõm hääles. Kohudes waatas neiu ta rinnale, kui Duane ümber pööras.

„Duane, sinu särk on ju werine,“ kogeles ta, wärisewa sõrmega osutades.

Selle sõna juures märkas Duane kaht asja: käsi, mis ta nüüd rinnale tõstis, hoidis weel rewolwrit, ja tal oli hirmus haaw.

Kuul oli Duane rinnast nii sügawasti läbi läinud, et ta tõstelt oma elu eest kartis. Haaw jooksis kahelt poolt kangesti werd, kuid seesmisi katteid ta ei näidanud. Suust tal werd ei tulnud, ometi hakkas ta werist wahtu välja kõhima.

Edasi sõttes silmitses Jennie teda kahwast ja tummalt.

„Olen raskesti haamatud, Jennie,“ ütles Duane, „aga ma usun, et selle wälja kannatan.“

„Oli see — — naise poolt?“

„Jah. Tõsine kurat. Cuchre oli mind tema eest hoiatanud. Ma polnud küllalt kiire.“

„Ega sa teda ometi — ometi — ?“ wärises neiu.

„Eil Eil“ wastas Duane.

Hobuselt maha tulemata sidus Duane oma haawa kinni. Puhunud hobused ronisid karedat rada mööda üles. Lahtistelt kohtadelt waatas Duane tagasi. Wimaks olid nad mäeläärud wõitnud ja seisid Kim Rocki tipul. Drus polnud tagaajajatest jälgegi. Nende ees seisid lõhestatud maastik kui kindlus.

Nüüd pööras Duane neiu poole ja kiinitas, et neil nüüd kindel tee on pääsmiseks.

„Uga — sinu — haaw,“ kogeles Jennie kartlikult. „Näen ikka weel sinu seljast werd tilkumat.“

„Jennie, pean weel nii mõnegi surmama,“ ütles Duane.

Siis waitis ta ja silmitses konarlist teed. Ta märkas nüüd, et ta enam see polnud, kes

oli tulnud Blandi laagrisse. Uga sest polnud midagi.

Iga rada, mis teisele poole Kim Rocki wiis oli küllalt kindel. Tema eesmärk oli mõni, kõrvaline warjupaik, kus ta ennast seni wõis warjata, kuni ta haaw oli paranenud.

Tema südames näis nüüd põlewat tuli. Ta kõri lõomas ja ta pidi aeg ajalt sõõmu wett jooma. Ta kannatas suuri walusid, mis ikka suuremaks läksid ja wiimaks nagu minestusleks muutusid. Ta pidi kofku wõtma kõik oma jõu ja wastupidamuse.

Pikkamisi kaotas ta oma osawuse ja terawa nägemise. Kui neile nüüd waenlasi wõi Blandi laagri mehi wastu juhtus, siis wõis ta neile waid nõrgalt wastu panna. Sellepärast pööras ta teerajale, mida nähtawasti ainult harwa oli tarmitatud.

Warsti tundis ta uimu kaswamist. Ta wõis ennast küll weel weidi aega sadulas hoida, aga ta jõud kahanes kiiresti. Sellepärast mõtles ta Jenniele juhatusi anda, et see midagi teha teaks, kui ta üksi jääb.

„Jennie, minu asi on warsti otsas,“ ütles ta. „Ei, ma ei arma seda, mis sina mõtled. Uga ma langen warsti kofku. Mu jõud lõpeb. Beaksin ma surema, siis sõida tagasi peateele. Weida ennast ja maga päewal. Sõida õffel. Teerada wiib wee juurde. Usun, ja jõuab Muecessi jõele. Seal wõtab sinu mõni karjakaswataja wastu.“

Duane ei saanud neiu segasest wastusest enam aru. Ta ratsutas edasi.

Warsti ei näinud ta enam hobust, ei kuulnud ka seda enam, ei näinud ka teed. Ei teadnud, kas nad olid penikoorma wõi mitu sõitnud. Uga ta oli meelemärgusel, kui hobused peatusid. Tal oli ebaselge turme wajumiseft ja ta tundis Jennie käewarsi, enne kui kõik ta silmade ees muutus pimedaks.

— — —

Kui ta meelemärgus tagasi tuli, lamas ta wäikese, meszquitokstest ehitatud majakeses. Ütt oli hästi ehitatud ja nähtawasti paar aastat wana. Majal oli kaks uft, üks ees, teine taga. Wististi oli ta ehitatud mõni põgeneja, kes tahtis pääseteed leida eest kui tagast, kui teda ehk üllatati.

Duane lamas. Ta tundis enese olewat nõrga ja tal polnud lusti liigutada. Kus ta dieti oli?

Kummaline tunne mööbumud ajast, kaugeft, millestki, mis tema taga seisid, rõhus teda.

Cuchre walmistatud kabe pakt nägemine juhtis ta mõtled Jennile. Mis oli temast saanud? Loitem tuli ja wäike must kohwipott and-

fid tema tööst tunnistust. Arwatawasti wiibis ta wäljas hobuseid waatamas wõi wett toomas. Ta uskus samme kuulwat ja kuulatas. Aga ta oli nii wäsinud. Ta filmad läksid jälle kinni ja ta uinus.

Kui ta uuesti ärkas, nägi ta Jenniet oma aseme ees istumat. Kuidagi wiifi näis neiu olewat muutunud. Kui ta rääkis, ehmatas neiu ja pööras ruttu tema poole.

"Duane!" ütles ta.

"Hällool kuidas su käsi käib, Jennie, ja mis on mimuga?" ütles Duane ja leidis rääkimise piisut raske olewat.

"Minu käsi käib hästi," wastas neiu, "ja sina oled jälle toibunud! Haaw on terve. Aga sa olid väga haige. Mjuun palawik. Tegin köik, mis oskasin."

Duane märkas nüüd, kui väga neiu oli muutunud. Ta oli kahwatu ja waewatud näoga.

"Palawik? Kui kaua ma siin lamam?" küsis Duane.

Neiu wöttis mõned kiwikesed kübarast ja luges neid.

"Üheksa. Üheksa päewal."

"Üheksa päewal" hüüdis Duane uskmata. Aga neiu lehele heites weendus ta, et see õige oli. "Ja köik see aja olin ma haige ja sina rawitsetid mind?"

"Jah."

"Blandi mehed siit mööda ei läinud?"

"Ei."

"Kus on hobused?"

"Kuristiku taga rohumaal. Seal on palju head rohku ja wett."

"Oled sa üldse maganud?"

"Piisut. Ei jõudnud wiimaks ennast enam ärkuel hoida."

"Mu Jumal! Ei tahaks uskuda. Plus aeg oli sul. Päewad ja ööd siin istuda ja mind rawitseteda. Ja selle juures hulguaste eest wälwel olla. Tule, jutusta mulle köik."

"Ei ole palju jutustada."

"Tahan täpselt teada, mis sa tegid ja - tundsid."

"Ei mäleta enam selgesti," wastas neiu lihtsalt. "Olime sel päewal, kui põgenesime, arwata weliikumend penikoormat sõitnud. Su haamad jooksid köik see aeg werd. Ohtu eel lamasid hobuse kaelal. Siia jõudes kullusid hobuse sadulast. Mina wedasin su siia sisse ja siidusin ju haamad. Arwasin, et jured õffel. Aga hommikul oli mul jälle piisut lootust. Olin hobused unustanud. Aga õnneks polnud nad kaugele läinud. Püüdsin nad kinni ja pidasin all kuristus. Kui haamad kinni kaswasid ja sa kõwemini hakkasid hingama, arwasin, et warsti jälle toibud. Aga palawik wiskas su uuesti maha. Sa mõllasid kaunistest ja see oli paha, sest et

ma sind ei saanud kinni hoida. Oleks meid keegi luuranud, ta oleks sind juba eemalt wõinud kuulda. Ei tea, mil ma enam kartsin: kui sa karjusid wõi kui sa wait olid ja ka ümbrus köik oli üfif, pime ja waike. Aga päew wis- kasin ma sinu kübarasse ühe kiwi."

"Sa oled minu elu päästnud!" ütles Duane.

"Ei tea. Wõib olla. Tegin köik, mis wõisin," wastas neiu. "Sina päästsid minu elu ja weel enam kui elu!"

Nende filmad kohtasid pika pilguga. Nende käed leidsid üksteist.

"Me pääsime, Jennie!" ütles Duane rõõm- fasti. "Mõne päewa pärast olen jälle terve. Sa tead, kui tugew ma olen. Warjame endid päewal ja sõidame õffel. Wiin su üle jõe."

"Ja siis?" küsis neiu.

"Teiame ehk mõne mõistliku ja ausa karja- kaswataja"

"Ja siis?"

"Hm!" ütles Duane pikkanisi. "Pikemalt pole ma weel järele mõtelinud Oli kaunis raske, usu mind, nii palju ette wotta. Aga see tähendab sulle kindlust. Jutustad oma loo. Sinu saadetakse külla wõi linna. Su eest kantakse hoolt, kuni mõni sinu sõber wõi sugulane leitakse."

"Ja sina?" küsis neiu kummalise häälega. Duane waike.

"Mis tahad sina teha?" jattas neiu.

"Lähem laande tagasi. Ei tohi ennast au- fate inimeste hulgas näidata. Olen wäljatõugatu"

"Sina pole kurjategija!" seletas neiu sügawa firega.

"Siin piiril ei tähenda waike wähe põlatu ja kurjategija wahel palju."

"Ega sa ometi ei taha nende hirmsate inimeste juurde tagasi minna? Sina oma õrnuse ja aususega — kõige headusega. Ah, Duane, ära tee seda — ära tee seda!"

"Mina ei lähe enam kellegi salka. Ei, ma jään üfjinda. Üfif hunt, kuidas piiril wõeldakse. Mis wõiksin ma muidu teha, Jennie?"

"Ah, maei tea. Kas sa ennast ei wõi warjata? Kas ei wõi sa Teksasest lahutada, kaugele ära minna?"

"Ma ei saaks Teksasest iial wälja. Mad wangistaksid minu. Wõiksin ennast warjata, aga inimene peab elama. Ah, Jennie, ära minu pärast muretse!"

Kolm päewa hiljem oli Duane nii kaugele, et suure waewaga sai hobuse selga ronida. Päewal sõitsid nad, tihti peatudes, tagasi peateele, kus nad enda jälle ära peitsid, kuni Duane oli wälja puhunud. Siis ratsutasid nad pimedas Rim Rocki orgudest ja kuristikkudest wälja. Wara hommikul peatusid nad wee juures ja jäid laagrisse. (Järgneb.)

Kaks teed.

Helweetsia kirjanik **Ernst Zahn.**

„Ootasin kannatlikult“ ütles Ewa, kui Lieni lähemale jõudis. „Aga kuhu jäävad Triini ja teised? Pool tundi siin wilus puhata kuluks neile ära!“

„Küll nad juba tulewad,“ ütles Lieni ja istus rohule, tükk maad neist eemale.

Siis istusid nad ja wahtisid oma ette ja ei osanud midagi ütelda. Natukese aja pärast waatasid nad üksteisele silma. Lieni tumedas pilgus loitis wõõras tuli, neiu löi nagu ehmata des oma pilgu selle eest maha. Wiimaks katkestas Ewa selle peaaegu piinawa waikuse.

„Teie tegite täna nelja eest tööd, Mattli.“

Neiu hää l kõlas kohmetult.

Lieni otsaesine läks kipra.

„Sest ei saa Teie linnalased aru. Mina ei teinud sugugi enam kui iga teine,“ ütles ta põlglikult.

Ja uuesti waikis Ewa. Ta silmad waatasid maja poole, nagu ootaks ta seal kedagi, kes ta üksiolemast päästaks.

Siis äkki kähwas Lieni rusikaskätel üles. Weri woolas talle pähe.

Küüni tagast, mis maja ligidal, oli nähtawale tulnud Triini ja tema kõrwal blond kergats, kes wõõrastemajas elas ja praegu usaldawalt neiu poole kummardas, käewart tema piha ümber panes.

„Triini!“

Kõledasti ja wihast wärisedes kajas Lieni hää üle muru. Noor neiu wabastas enese Ginteri käte wahelt ja tormas tulijalu majja. Lieni pööras oma näo jälle Ewa poole. See oli kirgedest marru aetud: mingi sugune tuli loitis seal, mida Ewa seal weel polnud näinud ja mis temale kummalist mõju awaldas.

„Mis Teil on?“ küsis ta kogeledes.

„Kas Te teda ei näinud?“

„Wõõrast? Muidugi! — Triini meeldib temale,“ katsus ta naljatada.

Lieni ei lasknud tal edasi rääkida.

„Linnahärra ja maatüdruk! Kas leidub midagi wastmõttelisemat!“

Kui need sõnad kogemata ta suust tuuld, ehmatas ta. Weel ägas ta rind

waewalt wõidetud tormi järele, aga palawail silmil wahtis ta Ewale, kes huuled oli kokku surunud, nagu oleks teda löödud. Nägu karwake weel kahwatum kui muidu, tõusis ta murult. Lihtsas mustas kleidis seisis ta Lieni ees; vähemalt riietuses polnud tema ja külatüdruku wahel suurt wahet. Aga nende wahele oli nagu kuristik tekkinud.

„Linnaneiu ja talunik, Mattli! Õpetus oli hea! Meist kahest oleks saanud peaaegu liig head sõbrad.“

Ta oli seda ütelnud ärewalt, karedalt. Ruttu lahkus ta. Põgenemiselaadi oli ta kojumine. Muidugi — ta põgenes nii enese kui Lieni eest.

Lieni seisis ja wahtis temale järele nagu loom, kes walmis hüppele. Ägawa tooniga pööras ta siis ja juhtis oma pilgud otsides lähemale kaljule. Juba walitses kuristikudes ja pragudes widewik.

Kui tund aega hiljem pimedus albil lasus, läks Lieni hulljulgelt mäele, salamahiti lootes, et luuraw surm ta sügawusse paiskaks. Ja kogu öö rändas ta ning mõtles suremisele, aga surm ei tahtnud temast teadagi.

Isale oli ta kodus waletanud, et tal asja on mäekõrgusele, kus lehmad karjas olid. Koiduajal hiilis ta Stegabibile oma kodu tagasi, käed, jalad ja nägu moondu nud nagu pärast läbijoodud ööd.

Ewa oli uimaselt wõõrastemajja tagasi jõudnud. Waewaga sunnitud ükskõiksus pettis Galleterit, kes tütrest suurt ei hoolinud. Ta istus tema kõrwal õhtusöögil, sundis ennast rääkima ja kiitis naeratades kuuselget ööd, mis wälja meelitas.

Ärwata tund aega pärast kodujõudmist, kui kaplan isaga tuli kaarte mängima, wabastas ta enese teistest wõõrastest. Weel kord ajas teda ta süda õue.

Albi kohal lasus hiigusesfõnnistatud öö majesteetlik waikus. Mäed seisisid nagu tormiähwardawad hiiglased. Hele taewas awanes ja walge walguse-

jõgi woolas mägedele ja murudele. Nagu jaaniussid kirendasid tuled külamajadest all sügawikus; wõõrastemaja seisis Tierbergi warjus.

Ewa läks sihitult paremat kätt majast mäest üles. Tema ette kerkisid pimedas ühe küüni kontuurid. Waikne wärin sundis teda seisatama. Siis kipus piinawate mõtete sõjawägi tema kallale ja mõtiskledes istus ta ühele kiwile. Lieni ja tema — ei olnud siin midagi enam salata — ta oli seda talunikku hakanud armastama! — Ta kutsus kõik esile, mis teda eemale lükkas. Ta elukutse, ta talupojalik wiis, ta wilets, madal majaloks! Siis tärkas Lieni nägu ta ette. Ja kõik muu kadus; ainult metsik nõue jäi mehe järele, kes wõis olla tema sulane.

Äkki eksitas teda mingisugune kahin. Küüni tagant olid kajanud hääled. Üks kiwi veeres, ja ta kuulis selgesti hüüdi: „Triini!“ See oli sumbutatud hõiske.

Wälkkiiresti läbistas teda mõte Mattli- Lieni õele. Ta waatas puuehitusele oma kohal. Walgusejuga ulatas just küüni nurgani. Kartmatult läks ta üles. Peaaegu hüilides jõudis ta küüni juurde, ja sellest möödudes nägi ta, kudas Ginter Mattli - Vinzenzi Triinit käte wahel hoidis.

Hele wiha waldas ta.

„Jätke see mõistmatu tüdruk rahule!“ Selge käeosutus näitas Ginterile teed.

Paar oli üksteisest eemale karanud. Kohmetult keerates kergitas Ginter kübarat. Ta näis järele mõtlewat, kas enast peab wabandama wõi peab ta haawatut esitama.

„Mu preili,“ kogeles ta.

Ewa ajas enese sirgu. Ta häääl kõlas waljumini.

„Minge! Mina teatan tüdruku wemale. See ei tunne naljal!“

See mõjus.

Olgu kehitades lahkus Ginter.

Raks neiu jäid üksi. Kuupaiste kohises nende ümber. Surnukahwatult silmitsesid nad üksteist. Aga Triini suured silmad olid wihased, wubisewad.

„Mis Te tahate?“ küsis ta waewaga. Ta noor rind woogas ja ta käed läksid rusikasse.

„Kust sa siia tulid, Triini?“ küsis Ewa wastu.

„Olin seda lubanud. — — — Mis on Teil selga tegemist?“

„Kas sa siis häbi ei tunne? Ööajal see wõõras kergats ja sinal!“

Triini ei walitsenud ennast enam. Ta astus sammu lähemale. Hele wiha loitis ta silmis.

„Kas küsisite Teie, kas see on häbi wõi mitte, kui Lienile järele jooksite majja ja tema tegite õnnetuks! Kes Te õige olete, et enese topite minu ja selle wahelle, kes mind armastab! Lieni on Teie pärast peaaegu haige, hukkaläinud inimene, ja Teie noomite weel teisil! Häbi Teile, ja weel kord häbi!“

Neiu sale, pooleldi lapselik keha lödises nagu palawikus. Ta tõstis ähwardades rusika. Siis pööras ta äkki ja tormas alla Stegalbi majade poole.

Ewa seisis ja wahtis temale järele. Nagu unest ärgates äigas ta käega üle otsaesise.

„Lieni on Teie pärast peaaegu haige,“ kõlas ikka weel tema kõrwus.

Korraga tundis ta enese olewat nagu kurjategija. „Heaksteha,“ kisendas ta süda. Aga kuidas? küsis jahe mõistus wastu. „Mine palu, et ta sinu oma onni wastu wõtaks,“ andsid armastus ja süütunne nõu, aga teel tema juurde aegutas kuristik, millest armastus ei jaksanud silda üle ehitada. Tema ja see talunik! Narrus — selline mõtel!

Wõõrastemajast kajas hüüe. Tema nimi kõlas öösse. Noruspäi läks ta alla.

Öösel wõitles ta wõitluse läbi, mis temas möllas. Mõistku Lieni tema peale kohut. Järgmisel hommikul tahtis ta tema juurde minna!

VI

Kõrwe kuumus rusus alpi, kui hommik tuli. Ei ainustki pilwe taewa all. Mäed nagu loitwad tõrwikud päikesehiilguses. Murudel hingetu, hauduwpalaw waikus.

Roidunult sammus Ewa oma teed. Jalg, mis jänutsewatesse kõrtesse astus, põletas. Ta läks Stegalbi majadest kaugelt mööda. Risti üle heinamaa lonkis ta Mattli maja poole.

Wiimase läwel seisis püstipää Triini, nagu tahaks ta teed tulijale kinni panna. Aga see ei tulnud sinna. Küüni juurest oli ta leidnud wana Mattli.

„Kus on Lieni?“ küsis ta ja punastas sügawasti.

Wanamees silmitses teda oma haigete silmadega kummaliselt. Kartus ja meelepaha peitusid selles pilgus.

„Mis jaoks?“ küsis wana.

„Pean temaga rääkima.“

„Teie? — Mis on Teil alati selle poisiga asja?“

Karedalt tulid need sõnad wanamehe suust.

Ewa ajas pea selga.

„Mul on temale midagi ütelda. Mis muud oleks mul temaga tegemist?“ ütles ta karedasti. „On ta kodus?“ küsis ta siis närwilikult.

„Ta on metsas,“ urises wanake wastuseks.

Ja sõnalausumata pööras Ewa metsa suunas minema esiti, wiiwitades, siis kiiremini.

„Teie,“ hüüdis wana talle järele.

Neiu peatus. Mattli astus tema juurde ja pani oma käe ta käewarrele; see wärises ja ta kõne oli kogelew.

„Minge tagasi! Mis Te jooksete Lienil järele? Kas Teie enne rahu ei saa, kui olete ta hukutanud?“

„Jätke mu rahule,“ ägas Ewa. Wiha ja näriw walu sõid temas. Ta põgenes wanakese lähedalt.

Metsa oli pooletunni tee. Teerada wiis sinna üle „gwüesti“ kõrbe, kiwidega ja liiwaga ülekülwatud tasandiku, kust albioja kohinata läbi niris, et allpool kiwikõrwet wahtiwatele kuuskedele langedes tolmuja wahtu kaela kallata.

Ewa ruttas kiiresti sellest kiwikõrbest üle

Äkki kustus päike ta jalgade ees, päike, mis teda weel praegu kõrwetawalt oli saatnud. Tema selja taga oli taewas ööks muutnud. Surmraske hämarus lasus Stegalbil ja ulatas „gwüestini“, ehk kõrbeni. Nüüd wingerdas kummaline walgatus läbi paksude pilwede, mis Tierbergi tagast üles kerkisid. Ohust kajas sügaw urin ja ähwardus. Neiu ruttas.

Metsa äärde jõudes, tundis ta sinna sisseastumisel peaaegu hirmu. Pimedus ja waikus walitses kõrgete tüwede wahel.

Siis kajasid mäekülje kõrguselt terawad kirwehoobid. Nende poole sammus Ewa läbi metsa. Löögid said kuuldawamaks; ta jõudis raiujale lähemale.

Siis kärgatas wälg läbi metsa. Selle walgel nägi ta Lienit mõni samm eemal

töö juures. Wälgule järgnes mürin. Lienil laskis kirwe langeda ja waatas üles. Siis märkas ta wõõrast.

„Mis Te tahate? Kas Te ei tea, et kõue ajal metsas Teid hädaoht ähwardab?“

Selline oli Lienil wihane teretus.

Ewa astus tema juurde.

„Teie olete ju ka siin!“ ütles ta pilkawalt. „Kas usute, et mul wähem julgust on kui Teil?“

Lienil ei wastanud. Wihaselt kirwest kätte wõttes löi ta selle raiutawasse tüwesse.

„Lienil,“ ütles Ewa.

„Noh?“ küsis Lienil ja ta tõstis õlgu, nagu oleks tal tema juuresolekul rind kitsas.

Neiu ruttas midagi ütleva.

„Kuulge mind! Tulin Teie otsust kuulama. Teie omaksed heidawad mulle ette, et ma Teid hukutan, et ma Teile järele jooksen — Teid piinan —“

Lienil oli näo tema poole pöörnud. Palja peaga, paljad jalad puukingades, tugew keha kaetud kulunud, kareda riidega, nii seisis ta Aga ta olewus oli muutunud. Ta silmad loitsid neiule, jõud ja leek säras sealt. Ta käis Ewast üle.

„Teie piinate mind, peen linnapreili musta talunikku? See maksaks juba waewa,“ tõgas ta.

Wingerdaw wälg ja kõuemürin.

Siis rääkis Ewa, pilk maas. Alandlikult ja kokkupandud kätel pihtis ta:

„Miks waletada! — See on meid haaranud, meid mõlemaid. On see haigus wõi taewa õnnistus — meie peale on ta tulnud. Mees ja tüdruk, kui neile see tund lööb, wannuwad üksteisele ustayust eluks ja surmaks. Mis peab meist saama?“

Lienil oli, nagu räägiks Ewa midagi määratumat. Ja kuna ta sõnu otsis, sähwus silmipimestaw helk üle nende peade, nii et nad üksteise poole wankusid. Järgnes pauk, nii et maa wärises. Siis pragin, ragin, killumine. Metsas loitis leek, wägewasti, söowalt. Kuusk kuuse kõrwal muutus tõrwikuks ja walgustas kohta, kus Mattli-Lienil linnapreili ümbert kinni hoidis. Kui surm neid riawanud, olid nende käed koonduanud. Nüüd tõstis Lienil pead ja sirutas. Tuli möllas metsas ja põlew rõngas hakkas neid pikkamisi piirama. (Järgneb.)

Eesti üldlaulupeod.

Esimene üldlaulupidu

peeti „Liiwimaa talurahwa pärisorjusest wabastamise 50-aasta juubeli- ja tänu- laulupeo“ nime all 18., 19. ja 20. juunil 1869.a. Tartus, „Ressursi“ aias. Selle tegelikuks korraldajaks oli mõni aasta warem J. Jannseni poolt asutatud Tartu Eesti meestelaulu selts „Wanemuine.“

Pidukomitee esimeheks oli Tartu Eesti koguduse kirikuõpetaja A. H. Willigerode. Peost wõtsid osa 45 Eesti ja 1 Saksa laulukoor 800 lauljaga ja 5 pasunakoori 56 mängijaga. Osa wõtmas olid ainult meeskoorid, sest nagu „Perno

mene ühislaulu katse üldse. „Igal rahwasõbral ja laulutundjal wabises süda rinnus . . . Seesinane proow oli lauljate tuleproow. Kui suurt rõõmu ehk kurbust, au ehk häbi wõis tema ilmutada,“ kirjutas „Eesti Postimees“ sel puhul. Kuid proow õnnestus hästi ia „kõik südamed olid niisama kerged ja rõõmsad, nagu nad enne rasked ja kahtlased olud.“

Esimene pidupäew — 18. juunil — algas pasunakooride mänguga kirikute tornidest. Sellele järgnes kell 9 hommikikäik, mille kord järgmine oli: kõige

J. W. Jannsen,
I. laulupeo üldjuht.

A. Kunileid - Saebelmann,
I. laulupeo üldjuht.

Postimees“ nr. 27 — 1869. a. kirjutab — „kuida olleks wõinud meeste- ja naisterahwas igast nurgast, kui ka ühe ainsa päewa peale, kokko kutsutud sada, ilma et seal pahhandust polleks ette tulnud, mis pidu pühhitsemist oleks segganud, ehk teda koggonist keelnud pühhitsemast.“

Üldkoorisid juhatasid Walga semi-naari õpetaja A. Kunileid-Saebelmann ja „Eesti Postimehe“ toimetaja J. W. Jannsen.

Waimulikkude laulude peaproowi 17. juunil Maarja kirikus oodati suure äreruuse ja põnewusega, — oli see ju esi-

ees 2 pidumarsalli ja linna pasunakoor, siis pidu jumalateenistust pidama palutud kirikuõpetajad ametkuubedes, siis jälle 2 marshalli ja 4 lippu (Wene riigilipp, Eestimaa, Liiwimaa ja Tartu linna lipud), selle järele jälle 2 marshalli, siis pidukomitee üldjuhtidega — A. Saebelmänniga ja J. W. Jannseniga eesotsas, jälle 2 marshalli ja siis pidu auwõõrad, nende seas Soome ja Ungari professorid, ja wiimaks weel 2 marshalli ja siis tulid laulukoorid loosi läbi kujunenud järjekorras oma lippudega, ühtekokku 44 lippu. Pidurong liikus „Wanemuise“ aiast Doomemäe alla orgu, kus pidu-

komitee esimees, konsistoriaal-nõunik Willigerode, terwituskõne pidas, millele kirikuõpetajate Hörschelmanni, Knüpferi, Hollmanni ja Laalandi kõned ja jutlused järgnesid. Doome orust mindi üle Doomemäe raekoja ette, kus Wene kirikulaulu lauldi, ja sealt „Wanemuise“ aeda tagasi, kus kell 2 laiali mindi.

Kella 4-ks mindi rongis „Ressursi“ aeda, kus esimene üldkontsert waimulikkudest lauludest oli. Eeskawas oli peale koraalide 10 laulu, — kõik Saksa heliloojate tööd. Laulude wahel peeti rida kõnesid. Laulud õnnestusid paremini kui loota juleti.

Teise pidupäewa 19. juuni hommikul kl. 8 — oli ilmalikkude laulude peaproow ülikooli maneeshis. Kell 2 mindi jälle rongis „Ressursi“ aeda, kus oli üldkontsert ilmalikkudest lauludest. Eeskawas oli 9 Saksa, 2 Soome ja ainult 2 Eesti laulu. Laulude wahel oli jälle rida kõnesid, muu seas ka Dr. J. Hurt'i pikem kõne. Kogu kontserdiaeg sadas wihma, mille peale aga kuigi suurt tähelepanu ei pööratud. Öhtul oli „Wanemuise“ aias pidusöök, millest 1000 inimest osa wõttis ja kus hulk kõnesid peeti.

Kolmas pidupäew — 20. juunil — oli määratud kooride wõistluslaulmiseks, millest pea kõik koorid osa wõtsid. Auhinnamõistjateks olid kommertsbürgermeister Walter, kreiskooli inspektor Dr. Oettel ja A. Saebelmann. 1-se wõidu sai Tallinna „Estoonia“, 2-se Kursi ja 3-da Tartu Maarja, Palamuse, Peetri, Maarja-Magdaleena, Roeru, Tarwastu ja Jõhwi koorid. Pasunakooride auhinnasai omale D. O. Wirkhausi Wäägwere pasunakoos.

Lõpuks mängisid pasunakoorid õhtulaulu ja sellega lõppes esimene laulupidu, millel nii suured teened meie ärkamisaja ajaloos.

Teine üldlaulupidu

peeti Tartus näitusplatsil — 20., 21. ja 22. juunil 1879. Pidnkomitee esimeheks oli Tartu linnapea G. v. Oettingen. Osa wõtsid ka seekord ainult meeskoorid — 46 koori 1070 lauljaga ja 18 pasunakoori 202 mängijaga, kes nüüd juba ka ühis-mängukoosina esinesid. Üldkoori juhatajaks oli K. A. Hermann.

Kell $\frac{1}{2}$ 4 mindi pidurongina näitusplatsile, kus kell 5 waimulik kontsert

K. A. Hermann,
II. ja VI. laulupeo üldjuht.

algas, mille waheaegadel kirikuõpetajad Freifeldt ja Knüpfer kõnet pidasid.

Teisel pidupäewal kl. 4 p. l. oli ilmalikkude laulude kontsert, kuhu jälle pidurongis mindi. Iga jao algul mängisid ühendatud pasunakoorid ühe marsi. Laulude waheaegadel peeti jälle rida kõnesid.

Kolmanda pidupäewa hommikul oli üksikute kooride esinemine ja pärast lõunat wõistluslaulmine ja -mängimine „Wanemuise“ aias, kus Kanepi laulukoor 1., Tallinna „Lootuse“ lk. 2. ja Tarwastu — 3. auhinna sai. Mängukoorigest said: Tarwastu — 1., Urwaste-Waabina — 2. ja Helme-Jõgeweste — 3. auhinna. Pidu lõppes kooride ja publikumi ühise lauluga.

Kolmas üldlaulupidu

peeti ära 11., 12. ja 13. juunil 1880. a. Tallinnas Kadriorus, Lutheri heinamaal. Algatajaks ja peakorraldajaks oli „Lootuse“ selts. Et kergemini peoluba saada, nimetati teda „Eesti tänulaupeoks keiser Aleksander II. 25-aastase walitsemise puhul.“ Pidukomitee esimeheks oli kammerhärä Dr. med C. W. Wistinghausen.

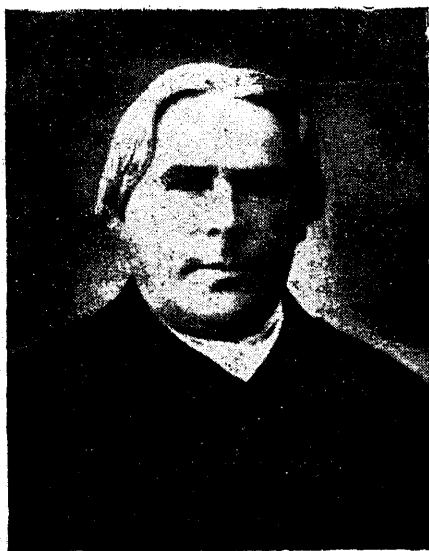
Üldkoori juhatajaks oli Peeterburi konserwatooriumi õpilane J. Kappel, pasunakooride juhatajaks D. O. Wirkhaus Wäägwerest.

J. Kappel,
III. ja VI. laulupeo üldjuht.

Laulupidu peeti 3 päewa. Kaks esimest päewa olid kontserdid üldkooridele, kuna kolmandal päewal esinesid üksikud koorid ja peeti kõnesid. Pidu lõppes suurepärase jaanitulega.

Tegelaste arw oli sellel laulupeol pisut väiksem kui eelmisel, nimelt wõtsid osa kolmandast laulupeost 37 laulukoori 852 lauljaga, kusjuures siin uudisena meestekooride kõrwal ka segakoorid tegewad olid. Pasunakoorisid oli 8, kokku 98 mängijaga.

D. O. Wirkhaus,
III. laulupeo üldjuht.

Neljas üldlaulupidu

peeti jällegi Tartus. Suur wenestuslaine, mis Aleksander III. walitsuse ajal üle meie maa käis, pani terwelt 11 aastaks üldlaulupidudele käpa peale.

1891. a. sai nimetatud keisri walitsemise algusest 10 aastat täis, missugune sündmus wõeti lubasaamisel laulupeo toimepanemise ametlikuks põhjuseks. Sel teel saadi piduluba õige kergesti, nii et pidu wõidi 15., 16. ja 17. juunil ära pidada. Pidul korraldajaks oli Eesti Kirjameeste Selts, pidukomitee esimeheks

Aleksander Läte,
IV. laulupeo üldjuht.

Tartu linnapea v. Bock, tähtsamaks tegelaseks aga Dr. K. A. Hermann.

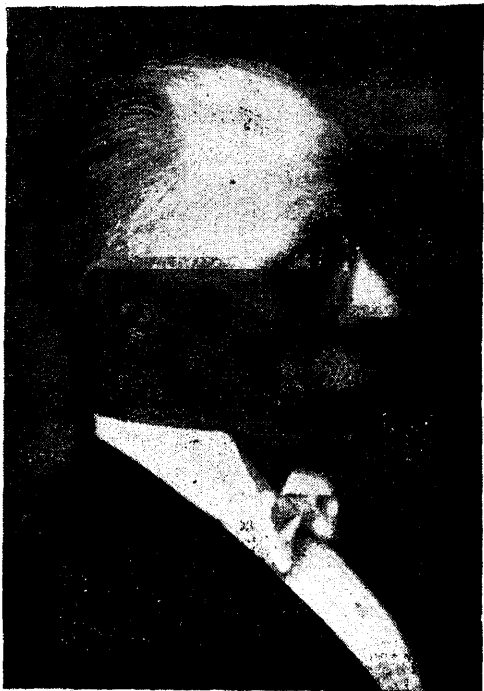
Osawõtjate poolest oli see laulupidu märksa suurem eelmistest, nimelt oli lauljaid üle 2600, pooled sega- ja pooled meeskoori lauljad, ja mängijaid üle 600, kusjuures uudiseks keelpillide koorid olid. Ühiskooride juhatajateks olid Dr. K. A. Hermann ja J. Erlemann, mängukooride juhatajateks olid D. O. Wirkhaus, A. Läte ja noor Wirkhaus.

Esimesel pidupäewal oli waimulik, teisel ilmalik ja kolmandal üksikute kooride kontsert ja wõistluslaulmine, kus segakooridest Polli-Peraküla koor 1.,

Wiljandi „Koidu“ koor 2. ja lisaku — 3., meeskooridest Jüri 1., Jüri-Aruküla — 2. ja Maarja-Magdaleena 3., pasunakoorigest — lisaku — 1., Paistu-Holstre 2. ja Jõhvi — 3, auhinna osalisteks said. Auhinnamõistjateks olid K. Tüرنpu, Miina Hermann, kaks Erlemanni, F. Saebelmann, D. O. Wirkhaus ja Dr. K. A. Hermann. Uudiseks oli sellel laulupeol kaetud kõlakoda, kuna senistel ainult tõuswa põrandaga laululawa oli.

Wiies üldlaulupidu

peeti 18., 19. ja 20. juunil 1894. a. Tartus „Ressursi“ aias. See oli aasta, kus Aleks-

K. Tüرنpu,
V. ja VI. laulupeo üldjuhte.

ander III. wenestuspoliitika oma haripunktile oli jõudmas. Eestlaste walulaps, Aleksandri kool, oli „üle wõetud,“ Eesti Kirjameeste Selts suletud ja paljud muud rahwa waimuelu awaldused häwitatud ja ootused-lootused purustatud. Sellel pettumuste ajal oli tarwis „jõudu koguda, ühendust kosutada ja tööõõmu kaswatada“, nii kui Dr. K. A. Hermann oma lehes kirjutas, „sest et ei ole weel kõigi päewade õhtu, ei ole ka weel meie rahwa wiimane hingewiikene lõõnud.“

Ja seda jõudu, ühistunnet ja tööõõmu pidi jällegi laulupidu rahwasse tooma. Piduluba saadi wõrdlemisi kergesti, tänu peo ametlisele nimetusele: „Eesti rahwa wabastuse 75-aasta juubeli tänulaulupidu“. Waimustus peo wastu oli nii suur, et tegelaste arw seninägematu suureks kaswas: üles annud oli ligi 6000 tegelast, kuna peole nendest umbes 4000 ilmus, nimelt 131 sega-, 94 mees- ja 38 män-gukoori.

Ühiskooride juhatajaks olid Dr. K. A. Hermann, J. Kappel ja K. Tüرنpu, ühendatud mängukooride juhatajaks D. O. Wirkhaus. Esimesel oli waimulik ja teisel ilmalik kontsert, kuna kolmandal üksikute kooride esinemine ja wõistlus-laulmine oli.

Waimustus ja osawõtt sellel laulupeol oli haruldaselt suur. Üksi teisel pidupäewal oli üle 20 tuhande pealtkuulaja. Piduwõõraid oli ilmunud isegi Pihkwa ja Peeterburi kubermangu Eesti asundustest, kes endaga ka asundustesse äratust ja waimustust kaasa wiisid. Ajakirjanduses leidis see laulupidu elawamat wastukaja kui ükski eelmistest.

Nimetamiswäärt on see, et kohalik Wene ja ka Wene pealinna ajakirjandus terawalt eitawale seisukohale asus ja agarasti kollitama hakkas, et laulupeoga wõidakse Eesti rahwuslikke sihte taga ajada, mis Wene riiklusele hädaohtlikuks wõib saada.

Kuues üldlaulupidu

peeti 8., 9. ja 10. juunil 1896. a. Tallinas Kadriorus. Korraldajateks olid „Estonia“ ja „Lootuse“ seltsid. Pidu ametlikuks põhjuseks wõeti keiser Nikolai II. kroonimise mälestamine, mispärast ka õige kergesti luba saadi.

Tegelaste arw oli jälle kaswanud: üles olid annud üle 6000 tegelase, kuna neid peole ilmus umbes 5000. Ühiskooride juhatajateks olid Dr. K. A. Hermann, J. Kappel ja K. Tüرنpu ja mängukooride juhatajaks D. O. Wirkhaus.

Seitsmes Eesti laulupidu

peeti ära Tallinnas, 12. 13. ja 14. juunil 1910. a.

Pidu eelaastal oli Tallinnas Eesti seltskonnal põlewamaks päewaküsimuseks ajakohase teatri- ja kontserdihoone ehitamise küsimus. Sarnase suure ette-

wõtte teostamiseks oli waja kogu rahwast asjale ligi tõmmata, sest uus kunstitempel pidi saama nii suur ja mõjuw, et ta wääriliselt sümboliseeriks rahwa kultuurjõudu. Selleks hulkade ligitõmbajaks pidi saama — laulupidu.

Laulupeo tegelikuks korraldajaks oli „Estonia“ selts, kelle algatusel ehitatawa kunstitempli osatõhisus asutati ja ehituskapitali kogumiseks osatõtete müüki korraldama hakati. Uue kunstitempli nurgakiwi paigalepanemine pidi sündima laulupeo ajal suure pidulikkusega.

M. LUDIG

VII. laulupeo üldjuht.

Eesti rahwa selleaegset majanduslikku ja poliitilist seisukorda meele tuletades peab tunnistama, et kawatsetud ettewõttel „tuhat takistust“ oli ära wõita, mille peale waatamata siiski julgesti peale hakati.

Ülesandmise tähtaja lõpuks olid üles annud: 334 segakoori 7150 lauljaga, 153 meeskoori 1860 lauljaga, 46 lastekoori 1741 lauljaga ja 94 pasunakoori 1350 mängijaga: kokku 627 koori 12.100 tegelasega, tegelikult wõttis peost osa pisut alla 10 000 tegelase.

Ühiskooride üldjuhatajaks oli M. Lüdig, lastekooride juhatajaks M. Kippert, pasunakooride juhatajaks kõikidelt eelmistelt laulupidudelt tuntud Dawid Wirkhaus ja sinfonia-orkestri juhatajateks A. Kapp ja A. Lemba. Ühiskooride eeskawas oli ainult Eesti laul.

Esimese pidupäewa hummikul kell 1 oli sinfonia-kontsert „Metropoli“ saalis. Peale lõunat kell 2 korraldati pidulik rongikäik Kadrioru merekaldalt Narwa ja S-Tartu maanteed kaudu piduplatsile, kus kell 4 p. l. üldkooride kontsert algas. Selle lõppemisel algasid solistide kontserdid, oratooriumi ja pidukohaste näidendite ettekanded selleks korraldatud kinnistes ruumides.

Teise, kui kõige tähtsama, pidupäewa algust kuulutati kell 6 hommikul linna raekoja, Kaarli ja Jaani kiriku tornidest wägewate pasunakooride akkordidega. Oli ju sel päewal ette nähtud peale pidupäewa harilikku ettewalmistuste — peaproowide — tähtsam toimetus: Eesti rahwaliku kunstitempli nurgakiwi paigalepanemine, mis pidi kell 9 h. pidulikult teostatama. Kuid ootamatult keelab kuberner wiimasel minutil Eesti keeles kõnede pidamise, et seega rahwa ettewõtet nurja ajada. Selle peale waatamata seatakse nurgakiwi paigale, kuid protestiks wägiwalla wastu — waikides. See sünnib samal ajal, kui Wene politsei korraldusel kohaletoodud palgatud töömehed ehitusplatsi kaunistuseks ülesseatud pürgasid ja wannikuid puruks rebiwad ja kaunistusi kandwaid poste maast wälja kangutawad.

Rahwakeelsete kõnede ärakeelamisega Wene wõimude poolt taheti asja tähtsust sumbutada, kuid see mõjus hoopis wastupidiselt, mis eriti selgesti awaldus üldkontserdi lõpul, kus kõikide piduplatsil wiibiwate südames peituwad tunded ühte sulasid ja wõimsates ühistes helides: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ — wäljendust leidsid. See ei olnud enam hariik hümni laulmine, waid see oli wõimas ja wägew wanne — koondata oma jõudu paratamatuks wõitluseks Wene wõimupüüete wastu, mille ägedust näitas kõigile kuberneril andaw keeld — rahwakeeles kõnesid pidada.

Kolmandal päewal oli Kaarli kirikus Mozarti „Requemi“ ettekanne ja pärast lõunat „Metropoli“ aias kolmas sinfoniakontsert, millega laulupidu lõppes.

Chlorodont

1/4 tuubi Kr. 1.— 1/2 tuubi Kr. —60

hambapasta

kõrwaldab halwa hingeõhu

Kaheksas üldlaulupidu

peeti 30. juunil ja 1. juulil 1923. a. juba wabal Eesti pinnal.

Parema tulewiku lootustes oli seitse üldist laulupidu toime pandud, kuni wiimaks tulidki pikkade ootuste järele need paremad ajad. Nad tulid peale kurnawaid sõja - aastaid, peale meelegeitlikku wõitlust rahwa iseolemise eest, kuni Eesti sai wabaks wõraste wõimude alt.

Kui endiste pidude puhul sunnitud oldi nende õiget tähendust ja ulatust warjama ja seda mitmesuguste wälja-

Juhan Simm,
VIII. laulupeo üldjuht.

mõeldud siltide taha peitma, wõidi nüüd julgelt ja awalikult tunnistada, et laulupidude kaudu Eesti laulu ja muusikat edendades ning suuri hulkasid liikuma pannes edendame Eesti omapärast kultuuri, õhutame ja kaswatame rahwuslikku ühistunnet, mis on kandwamaks jõus rahwa iseolemisel ja tema iseseiswuse kaitsmisel.

Kuna eelmiste laulupidude algatajateks ja korraldajateks olid üksikud sellid, kel ainult kohalik tähtsus, laulu ja muusikaga kaudne ühendus, — olid VIII. laulupeo toimepanijateks lauljad ise, kes ühinesid Lauljate Liitu.

Esimene samm selle peo korraldamiseks astuti 12. sept. 1921. aastal Tallinnas ärapeetud üleriiklisel lauljate kongressil, kus Lauljate Liidu asutamisele põhikirja wastuwõtmisega nurgakiwi pandi, laulupeo aeg ära tähendati ja esialgseks asjaajajaks ajutine toimkond waliti. Wiimase poolt kutsuti helikunstnikud kokku, kes eeskawasse wõetawad laulud ära tähendasid. Sellega oli laulupeo toimepanemiseks esimene samm astunud. Ja kui 1922. a. algul Lauljate Liidu põhikiri registreeriti, selle järel Lauljate Liidu juhatus waliti ja ajutine toimkond oma tegewuse esimesele üle andis, — jätkati laulupeo ettewalmistustoid kawakindlalt.

Wiimaseks tähtajaks jõudsid endid registreerida 389 segakoori 12712 lau!

E. Knude,
VIII. laulupeo pasunakooride
üldjuhataja.

jaga, 70 meeskoori 1618 lauljaga ja 97 pasunakoori 1689 mängijaga; kokku 556 koori 16019 tegelasega, missugusele kogule hiljem 8 laulukoori umbes 200 te selasega weel lisaks tulid.

Nii suure tegelastehulga ühiseks hiiglakooriks korraldamiseks jagati kogu maa kümnesse instrueerimise piirkonda, kus kohalikkudest muusikategelastest koosseiswad instrueerimise komisjonid, laulude ja muusikapalade korralikult kätteõppimisel nõudwalt abiks olles, ühis harjutusi aegajalt korraldasid, ühendust üldjuhatajate ja kooride wahel järjekindlalt pidades.

Selle hiiglakoori üldjuhatajatena olid tegewad tuntud Eesti helikunstnikud K. Türrpu, J. Simm, A. Kasemets ja E. Knude, kuna sõjawäe muusikainspektor

Reder sõjawäe - orkestrite ühiskontserti juhatas.

Kaheksas üldine laulupidu, kus kuni 100.000 kuulajat oli, kujunes võimsaks ja meeltüendawaks rahwa eneseawalduseks. Kui endiste laulupidude kuulajate hulka võis lugeda tuhandetega, — arw, mis imponeeriw omalt suuruselt ja mis ületab paljude naabermaade lau-

satama. Waimustus ka külm ja kaine põhjalane, eestlanegi; pisarate särades palgeil hüüti: „Nägemiseni järgmisel laulupeol!“

Ja selle „nägemise“ toob nüüd kaasa

üheksas üldlaulupidu, millele üles on antud enam kui 15000

A. Kasemets,
IX. laulupeo üldjuht.

L. Neuman-Hellsalo,
IX. laulupeo üldjuht.

lupidud. Nii suurt kogu laulmas kuuldes ja nähes, oli tunne, kui awalduksid siin end rahwa hinges peituwad ürgjõud. Paisumisel forteni ja fortissimini ei tundunud piiri, — kui hiigla orel saatis see inimhulk helilaineid igasse ilma-kaarde. On ju jõud, nii füüsiline kui ka waimline, see tegur, mis waimustab ja kaasa kisub, mis aukartuses paneb sei-

lauljat. Soowime üheksandale laulupeole, mis wististi kõige paremini ette valmistatud, Tallinnas kohawa mere ääres kõige paremat kordaminekut. Jagagu ta meile jälle hingelist tõusu, üksmeelt ja waimustust. Tere tulemast, lauljad ja mängijad, tere tulemast kõik, kes tulete laulupeost osa wõtma mandrilt ja merelt, ligidalt ja kaugelt!

Chlorodont hambapasta

$\frac{1}{4}$ tuubi Kr. 1.— $\frac{1}{2}$ tuubi Kr. — .60.

teeb hambad lumivalgeks

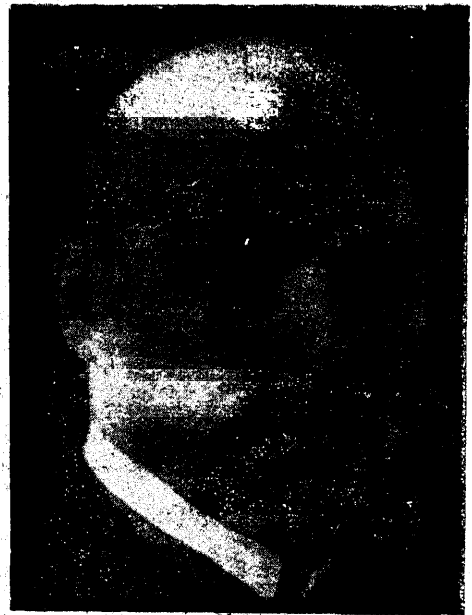
Miina Hermann,
helilooja ja keorijuht.

Prof. Theodor Lemba,
klaweri kunstnik

Arkadlus Krull,

Peeter Süda +
helilooja.

Prof. Arthur Lemba,
helilooja.

Prof. Artur Kapp,
helilooja.

Prof. Jaan Tamm,
Tallinna konserwatooriumi direktor.

Werner Nerep,
„Estonia“ teatri kontsert-
meister.

Mispärast laulab Eesti rahvas?

Juhan Aavik.

Kunst ja teadus — mõtte- ja tundeilm, need on kaks alust, mis paralleelselt iga rahwa waimlist kultuuri kannavad. On siis loomulik, et iga iseteadev rahvus peab püüdma neid tõuomase kultuuri alussambaid nii kõrgele välja arendada, kuipalju iganes võimaldab ta waimline ja majandusline kandejõud. Üks populaarsematest kunstihaarudest on muusika, sest et ta otsekohesemalt kui ükski teine kunst tunnete peale mõjub. Suurtele rahwamassidele muusikaliselt tegutseda võimaldab aga koorilaul. Wiimane on seega siis õige tähtsaks teguriks muusikakunsti lewinemisel kõige laiematesse rahwakihtidesse. Sellel on aga omakorda suur tähtsus kogu rahwa hingeelu peale: tunded leiawad sellest ülewat toitu, täiuwad puhta, kõrge sisuga ning saawutawad kauneid awaldusworme.

Kõik see ei jäta oma sügawat mõju awaldamata kogu rahwa tundeelu peale, mis muusikalises tegutsemises leiab omale hingerahulduse ja waimlise wärskenduse igapäewases askelduses ning äripäewalises rühmamis. Ühine wõimas koorilaul on parimaks awalduswormiks suurtele hulkadele oma waimlisi tundeid peenendada, suursugustada, oma meeoleolu pidulikuks teha ja ülewamate muljeteni tõsta. See on pühalik ohwiteenistus, mis täidab hinge sügawamate ja kõrgemate elamustega, nagu seda väga mõjuwalt ütleb suur helilooja, kunsti-preester Aleksander Skrjabin oma helitöö tekstis:

„Sa jumaluse sünnitus,
Oh helikunst, sa taewa ime,
Sul laulame nüüd üheskoos
Ja kiidame su kaunist nime.
Su waim maailma walitseb,
Sind kiitwad kõigi rahwa nimed,
Ja sinu tiiwul surelik
Täis joowastust näeb taewa imed!“
jne.

Kas ei ole siis muusika — suurte hulkade suhtes eriti koorilaul — oma esteetiliste ning eetiliste motiividega rahwa hingeelu arenemises ning selle temperamendi wäljakujunemises üheks

suureks positiivseks teguriks? Ta on seda, ja sellepärast ongi meie püüe, laulu harrastamist tõsta, laulu edendamist toetada. Mis aitaks aga see püüe, kui rahwa hinges puuduks laulu säde. Õnneks pole see meie juures mitte nii, waid see laulu säde, mis Eesti rahwa hinges juba wanast hallist ajast on hõõgunud, lööb teatawatel suurmomentidel isegi wõimsaid leekisid ning need leegid sulatawad meid kokku üheks

Prof. Juhan Aavik,
IX. laulupeo üldjuht.

suureks, wägewaks terwikuks, milles meie üksteist leiame ja ühineme oma kalli kodukultuuri kasvatamisel ja kaitsmisel.

Laul oli meie esiwanemate juures tähtsal kohal ja üldiselt lugupeetud. Laulu saatel toimetati kõik tähtsamad toimingud, olgu see töödel või pidudel.

„Küll on laulu, kui ma laula,
Küll on wiisi, kui ma weeri;
Laulan mere mäeks,
Mere põhja paeks!

Ennem kaogu kadakad,
Ennem waogu wahterad,
Kui mu heli lõppenessa,
Kui mu wiisi väheneb!"

Kas ei näita need sõnad kujukalt, millist hingelist tuge meie kallid esiwanemad laulust on ammutanud. Laul oli neile mõnikord ainsamaks lohutuseks, laulust leidsid nad rasketel aegadel karastust ning jõudu.

Ja kas ei tõenda need 13 tuhat rahwawiisi, mis meie rahwageeniuse loo-

Raimond Kull,
IX. laulupeo pasunakooride
üldjuht.

minguna kokkukorjatult E. r. muuseumi kogudes seisawad, jällegi, et meie isad ja emad laulu ja laulmist väga on armastanud!

Ning lõpuks muinasjutt Wanemuise maa peale tulekust, mis on ilusam luule laulu tekkimisest ja laulu idealiseerimisest. Ilus pidi selle rahwa hing olema, kes nii ilusasti oskab jutustada laulu mõjust:

"W a n e m u i n e oli kõige ülem neist Kalewitest, keda Jumal oli loonud, et nende nõu ja võimeid tarwitada. Tal olid hallid juuksed ja habe, ja Jumal

oli temale wanaduse tarkuse annud; aga süda oli tal noor ning tema päralt oli luuletamise ja laulmise wõim. Wanataat kuulis tema tarka nõu, ja kui mured ta otsaesist kortsutasid, siis mängis Wanemuine tema ees kaunist kannelt ning laulis oma armsaid laule. Ja kui Wanataat oma loomise-töö sai lõpetanud, wõttis Wanemuine rõõmu-tujul oma kandle, hakkas üht rõõmulaulu laulma ja hüppas maa peale, ja laululinnukesed käisid tema jälgil, ning kus tema jalg maa peale puutus, seal siginesid lilled asemele, ja kus ta kiwi peale istudes laulis, seal tõusid puud maa seest ning laululinnud istusid nende otsa ja laulsid ühes. Taaramäel aga kogusid kõik elawad loomad tema ümber kokku ja igaüks sai seal oma wiisi suhu, seda mööda, kui palju ta Wanemuise laulust mõistis aru saada ehk jõudis meeles pidada. Hiiu puud olid tema tuleku kohina walinud, kallid Emajõgi omale ta riiete kahina. Metsas ja jõekaldal tunneme sellepärast kõige elawamalt Wanemuise ligiolemist ja oma rinda tema waimuga täidetud. Tuul oli omale kõige waljumad hääled tähele pannud. Mõnele loomale oli kandle pöörane kärin, teisele jälle keele hääle armas olnud. Laululindudele olid mänguwiisid kõige ilusamad näidanud — iseäranis ööbikule ja lõokesele. Kaladel oli kurwem lugu: nemad pistsid omad pead silmist saadik weest wälja, aga jätsid kõrwad wette: nad nägid küll Wanemuise suu liigutamist ja tegid seda järele, jäid aga keeletuks.

Üksi inimene õppis kõik hääled ära ja sai ka kõigist aru, sellepärast tema laul ka kõige sügawamasse südame põhja tungib ning inimest jumalusele lähemale wiib. — Ja Wanemuine laulis taewa suuruselt ja maa ilust, Emajõe kallaste toredusest ja inimeste õnnest ning õnnetusest. Ja tema laul oli nii hale, et ta härdasti nuttis ning tema woolawad pisarad läbi tema kuuekordse kuue ja seitsmekordse särgi tungisid. Siis tõusis ta jälle tuule tiiwule ja läks Wanataadi kotta — temale laulma ja mängima.

Kaua kõlas see jumalik laul Eesti poegade ja tütarde suus. Kõndisid nad püha hijemetsa waiba all, siis mõistsid nad selle paude sügawat kohinat; jõe wulin täitis nende rinda rõõmsa julga-

sega; ööbiku laul pani nende südamed sulama ja lõokese wiisid juhtisid nende mõtted Wanataadi kodadesse. Sel silmapilgul näis neile, kui käiks Wanemuine uuesti oma kandlega läbi looduse. Seda ta ka tegi. Ja kui terve maa laulikud kokku tulid, siis oli Wanemuine ikka nende seas, kui teda ka ei tuntud, ning süütas jälle uuesti õige laulutukese lauljate rinnas põlema.“

Kas maksab nüüd selle südamlikkusest kütkestawa muinasjutu järele veel juurelda, mispärast laulab Eesti rahwas? Ta laulab sellepärast, et laulul on niisugune ime-wõim ja et ta laulda tahab, ning selle tähtmise on

Wanemuine talle hingesse istutanud. Meil on laulujumal, keda igal rahwusel ei ole. Meie rahwageenius, luues omale sarnase jumaluse, on laulurahwas, sellepärast ta ka laulab ja sellepärast ta laulda tahab.

Ja meie, kes jällegi oleme kokku tulnud Tallinna, ühineme omas pühalikus laulu ohwri-teenistuses ja tunneme eneste keskel, nagu muiste meie esiwanemadki, Wanemuiset — oma Laulujumalat, kes süütab meie rindades laulu leegid, mis ülendawad meie hinge ning kostawad üle maa meie armastatud kauni kodu auks ja iluks!

Muusika.

Austria kirjanik **B. Alma.**

See oli Loori Edelmann, kes wanaema toas kogu perekonna ees mängis.

Hõisates lendas igatsus wiiluhäältes läbi toa. Igatsus, mis alles wärisedes pimedas kobab, oma sihile kartes wastu lendab ja iseenesest wahetpidamatult üles kaswab. Kõlad hõiskasid ja nutsid — ja olid muusika; alles otsides ja maeldes, alles kobades ja wilumatult — aga kõiges selles otsimises ja mitteleidmises, kõiges selles maadlemises ja mittemõistmises ometi wõrratu ilusad.

Ja siis laskis Loori poogna ja wiili wajuda, ja langes põlwili tooli ette, millel wanaema istus.

„Wanaema, minu wanemad tahawad, et ma sügisel onu Roberti ärisse kontoristina ametisse astuksin — aga mina ei taha, ei wõi seda teha! Tahan saada suureks wiilikunstnikuks — palun, palun, aita sina mind!“

Lesk kindraliproua kummardas tema juurde ja nägi palawat palwet neiu silmis põlewat. Rahustawalt silitas ta neiu musti juukseid ja ütles:

„Mina tahan sind aidata, laps!“

Nüüd pääses kogu perekonna äreruwus esile. Häältekõmast kajasid selgesti Loori isa sõnad.

„Palun sind, ämmamamma, seda Loorile mitte pähe panna,“ ütles ta terawasti. „Mina soowin talle wististi kõige paremat. Aga kunstniku elukutseks

ei ulata tema talent ega terwis, waatamata tema õppimise kulule, mida mina kanda ei jõua.“

Kindraliproua naeratas peenelt ja õrnalt:

„Kuna ma Loori tulewikku usun, siis on ju ka selge, et ma tema koolitamis-kulud oma kanda wõtan.“

Teised waidlesid wastu, ainult Loori ema oli ühes oma lapsega õnnelik. Ja kindraliproua jäi oma sõna juurde. Loori silmis säras lõpmatu tänulikkus. Kas oli siis tõesti maailmas niipalju õnne? Ennast pühendada tohtida kunstile — kas wõis maailmas leiduda midagi ilusamat?

Kuulus wiilikunstnik professor Meierhofer wõttis Loori koolitamise oma kätte ja leidis palju kiitwaid sõnu ta kiire arengu, rutulise taipamise ja sügawate tunnete kohta.

Lõpmatud toonide ja melodiide wood ümbritsesid wäikest Loorit; igasugune raskus kadus temast, kui ta wiili kätte wõttis. Siis kadus kõik, mis tõsine, ja haihtus, ja unistused laenasid enesele elu südamewere. Nii wäga oli ta andunud kunstile, mis sobib kogu inimkonnale, aga ainult üksikuid oma juurde wõtab.

Sellepärast lootis professor Meier-

hofer Loori tulewikust palju ja sellepärast rääkis ta Magda Riedbergiga väikesest Loorist ja tema suurest talendist Magda Riedberg. maailmakuulus wiulikunstnik, kes kaua aastate eest ühes Meierhoferiga teed kõrgusele käinud — maeldes ja woideldes, kuid mitte woidetult — naeratas täis salajat härdust tema sõnadele.

Sest kunsti kõrgus ei paistnud temale mitte nii ilus kui hädaohtlik tee, mis sinna wiis, ja ta kannatas, et see tee temal nüüd oli selja taga: kuidas ta kannatas osawõtu pärast, mida professor tema noore õpilase wastu ilmutas. Sest neist päiwist, mil nad üheskoos maelnud, woidelnud ja igatsenu, seisis professor Meierhofer tema südamele lähemal kui keegi teine.

Professor aga ei olnud oma kunstnikuolewuses neiu iludust iial näinud ja neiu arga igatsust iial märganud.

Nii tuli, et Magda Riedberg väikest Loori Edelmanni wihkas, kellest ta teadis, et Meierhofer teda pidas geniaalseks muusikuks.

See kõrge arwamine põhjustas ka Meierhoferit, Loorit warem kui oma teisi õpilasi awalikkusele esitama. Loori pidi, waewalt aastase õppimise järele, esimese oma kontserdi andma. Meierhofer ise juhatas orkestriproowi, ja noor neiu rändas need päewad ringi nagu kuutõbine, tahtmatult külgetõmmatuna kunsti heredast walgusest.

„Loori ei näi olewat mitte sugugi enam nii kahwatu kui enne,“ mõtles proua Edelmann kes ei teadnud, et palawik, tütre põskedele puna ja silmadele läiget andis. Algawa, raske õppimise tagajärjel tekkinud kopsuhaiguse ja wärisewa ootuse palawik.

Wiimaks ometi saabus igatsetud päew!

Weel waremini kui muidu tõusis Loori hommikul korterit korraldama. Ta riietus kodukleiti, aga diiwanile laotatud oli ta toalet õhtuks. Rõigele oli hea wanaema mõel-

nud. Aga nüüd pärast esimesel õhtul saawutatud tulemusi, wõis Loori temale küll warsti kõik kahekordselt tasuda!

Päew ei tahtnud ega tahtnud täna lõppeda ja Looril oli esimest korda hea meel kodustest töödest, mis tema meelt pisut lahutasid.

Widewikuajal heitis ta wäheks ajaks diiwanile, sest et seljas pistwat walu tundis. Siis tuli ema teda riietumisel aitama ja tema juukseid kammima. Ja siis istus Loori ka juba wanemate ja wanaema seltsis autos, wiulikast põwedel.

Warsti pärast seda ilmus Loori Meierhoferi seltsis kontsertsaali poodiumile, mis heledasti walgustatud.

Ta nägi äkki wäga kahwatu wälja, aga siidikleit sobis temale hästi ja ka-

Rootsi meeskoori „De Svenske“ kontserdi puhul 29. juunil.

Seltsi esimees pangadirektor **L. A. Odencrants** ja muusikadirektor **Emil Carellus** apelsinimetsas Kallifornias 1927. aasta suwel koori kontsertreisi puhul, mis ulatas New Yorgist San Franziskoni.

hes palmikus rippuwad juuksed andsid temale liigutawa lapseliku ilme.

Ta paistis oma meelest wõõras ja mahajäetud: ta ei näinud midagi erilist, kõik sulas kokku pealetungiwas, armutumas walguses.

Siis kõlasid orkestri esimesed toonid ja täitsid waenuliku tühjuse, mis Loori ümber awanes, tuttawa muusikaga. Nüüd algas ta oma mängu — puhtalt ja jõuliselt, sellejuures innukalt ja magusalt.

Publik kadus temast nagu kaugele, tuled kaotasid oma hereda terawuse, mingi asi ei teinud teda enam rahutuks. imetaolikus harmoonias koosnes saatew orkester tema wiuli tooniga; kõik oli hea ja ilus.

Esimese osa lõpul algas käteplaksutus kõwasti ja julgustawalt. Loori pidi Meierhoferi kõrwal mitu korda tänades kummardama, kusjuures temale meelde tuli, et ema tema kleidi shärpe alt pleetnõelaga oli kinni pannud. Kas pidas see küll weel?

Just esimeses reas oli üks tühi plats, mis kummaliselt kurb näis olewat.

Loori mõtted wabastasid enese tahte wõimu alt, ta jäi äkki araks ja pelglikuks. Kuni teda waewama hakkas näeruwäärt wäike küsimus. Kas oli ta piima homse eine jaoks jääkappi asetanud?

Dirigent tõstis taktikepi. Loori mäng algas seekord ühel ajal orkestriga. Nüüd tuli raskeim koht: kiire jooks kaheskümnest taktist läbi. Nagu kelt walgeid pärleid kõlas Loori sõrmede alt, aga walud seljas tõmbusid küljekontidesse ja põletasid nagu tuli; waluga tagasihoidud kõha kitsendas ta rinda.

Wiimaks oli raske koht wõidetud ja Looril oli wäike paus. Ta waatas kuulajateruumi ja nägi seal ema wäikest, abitut nägu. Kui ometi walud oleksid kadund! Kuna ta nüüd edasi mängis, oli tal, nagu ei oleks ta enam jaksanud jalul seista. Wiilul oli ta nii haigeks teinud, sest et ta kõik oma jõu toonides wälja andis.

Wiilul elatas ennast tema elust, imes tal were soontest, noorusjõu kehaligetest, oli temale nagu waenlane!

Loori pidi paar korda kõhatama, mispärast ta poole takti hiljaks jäi. Ta

tahtis eksitust parandada, haaras wale tooni, kohmetas ja jättis mängimise.

Seisis tühjuses ja lohutamatuses, wõimetu liigutusele, mõtlemisele, kuni Meierhofer ta käest kinni wõttis ja ta kunstnikutuppa saatis. Siis läks ta ise saali tagasi publikut rahustama.

Loori polnud kaua üksinda. Tulid wanemad, wanaema ja onu Robert.

Suuril, tühjel silmil waatas neiu neile wastu ja ütles waid tasakesi, nagu wabandades:

„Mul on suured walud!“

Ja keegi ei leidnud sel hetkel kohmetu neiu jaoks lohutuse ja osawõtusõna. Nii pettunud oli perekond tema esimesest äpardusest; nii raskesti seisis isegi sel hetkel kallis kooliraha Loori ja ta omaste wahel.

Siis ilmus professor Meierhofer kunstniku tuppa, tema kannul keegi daam. See oli Magda Riedberg, kes ka kontserdil wiibinud. Esialgul oli Loori noorus, tema koosmäng Meierhoferiga, tema suur, magus talent teda piinanud ja temas soowi äratanud, et neiu esinemine äparduks. Siis aga oli ta rinnas põlema plahwatanud kaastunne, millist ta enne weel iial polnud tunnud. Nagu ema kaastunne oli see olnud, mis tahab aidata ja lohutada.

Professor katsus Loorit perekonna toetusel mängima meelitada. Hirmunult waatas Loori oma ümber ja nägi kõigil nägudel sama soowi. Isegi wanaema muidu nii lahke nägu paistis temale sel hetkel wõõrana, waljuna. Ainult kaks silma wilbisid temal mõistwa kaastundega, nii et ta tahtmatult abiotsides wõõra daami kätest kinni kahmas.

Ja Magda Riedberg tõmbas Loori armastawalt oma rinnale ning sosis-tas talle:

„Mu waene laps! Teist saab kord ometi weel suur kunstnik!“

Siis pööras ta Meierhoferi poole:

„Teie kiirustasite esimese etteastega liiasti, professor. See on teie süü. See eest mängige nüüd publiku rahustamiseks mõni orkestritükk! See wäike neiu peab koju minema!“

„Ja teie ei tahaks tema eest mängida?“ küsis professor wiimse lootusega.

Kunstniku uhkus oli murtud; wale üle triumfeeris mõistew ja emalik headus.

„Ei, seda ma ei wõi. See ei oleks ilus, see oleks südametus!“

Kindraliproua oli Loori seltsis sõitnud Semmeringi, sest arst oli noore neu rinnas leidnud kopsu haiguse tundemärke. Nii pidi ta siis ennast kosutama ja terweks saama, et pärast onu Roberti ärisse astuda. Selle otsuse oli teinud perekonna nõukogu.

Aga need päewad olid Semmeringis ilusad. Igalpool seisis lumi ja sirawad jääpurikad rippusid majade katustel. Mäed olid mähitud silmipeletawasse hõbekleiti, ja lumi, mis ehtis maju ja maad, asetas waikse puutumatus laiadele põldudele, tegi kõik unenäoliseks, kenaks, süütuks.

Siis aga tulid kodust kirjad, mida Loori wäga kartis. Sest igaüks neist ütles temaie, et elu polnud seal otsas, kus mäed ühinesid, waid et ta muretumalt edasi woolas ja ennast paisudega kallaste wahele ei lasknud kütkestada. Kirjad jutustasid, hüüdsid, nõudsid.

Aga mida enam Loori terwis kõwenes, seda enam kõwenes temas ka igatsus kunstnikuks saada. Aga kuidas selleks saada? Ta ei wõinud ju ometi nüüd enam wanaemalt toetust paluda — selle järele mis sündinud. Kui ei sündinud ime, pidi tast saama kontori ametnik. Ja siis olid kõik ta ilusad unistused igawesti maetud! —

Ainult weel mõned päewad lahutasid Loorit kodu minekust, põlatud ametist, kunstniku kutsest loobumisest.

Ja siis tuli ime, millest ta unistanud, loota julgemata; ime, mis tuli suure, hea kunstniknaise soojast südamest.

Loori wiibis parajasti üksinda oma hotellitoas, kui Magda Riedberg sisse astus.

Väljas oli tulnud juba kewade, mis puistas kulda mägedele ja silitas põdsaste ja puude pungadest esile wärske haljuse. Raske wõitlus on kewadel mägestikus wõidelda, sest et iga wõitlus seda raskem on, mida püüam on

kõrgus, kus see wõitlus wõideldakse. Aga seda suurepärasem ja ilusam on selline kõrgusewõit.

Keegi madalal maal ei tea, kui suurepärane on esimene päikesewõit mägestikus!

„Mis te soowite, palun?“ küsis Loori kohmetult.

Magda Riedberg wõttis ta käest kinni.

„Kas tunnete mind, mu laps?“

„Teie olete suur kunstnik ja hea inimene,“ wastas Loori tasa.

„Ja tahan olla teie õpetajanna, teie juhatajanna teel wõidule, ja teie wõidurõõm olgu minule tasuks. Kas tahate enese usaldada minu hoolde, laps?“

See oli ju ime, see suur, tore ime, mis tahtis unistawast ootusest ilmuda tõelikkusesse.

„Professori auahnus on teid õppimisega liiasti kurnanud, on teie liig ruttu saatnud poodiumile,“ jatkas Magda; „mina tahan teid pikkamisi õpetada, tahan teid teie lähema kontserdi wastu ette walmistada armastuse ja hoolega. Noh, kas teie siis midagi ei ütle?“

„Kuidas pean ma teid tänama!“ kogeles Loori.

„Mu laps, teil pole mind millegi eest tänada, sest teie kaudu jõudsin ma selgusele, et on olemas ilmas midagi suuremat, kui ise oma kuulsus ja õnn. Et on olemas kõrgem armastus, kui see, mis siin käib igatsuse teed. Teie noorus ei saa minust weel aru; ärgu saagu teie seda iial mõistma!“

Nüüd kummardas Loori kunstniku käe kohale, lahke, juutiwa ja emaliku käe kohale.

„Teie perekonnaga räägin ma kõik läbi,“ ütles Magda edasi. „Teie wanaemaga olen ma juba rääkinud ja wõin teile ütelda, et ma sellega temagi südamesoowi täidan!“

Noore kewade päikesewalgus woogas wõidukalt läbi akna tupp ja mässis kogu toa oma kuldwalgusesse.

Jnetud naised.

Ungari kirjanik **K. Murai.**

Kord elas kuningas, kes oma rahwast piiramatu wõimuga walitses. Ta oli väga wali, väga kuri, aga ainult nende wastu, kes tema käsku ei täitnud ja ta soowidele wastu panid. Tema walitsuse esimesil aastail, kui ta loomu weel küllalt hästi ei tuntud, leidis palju inimesi, kes kuninga käskudest ei hoolinud. Kõik need anti timuka kätte, kes nende eluküünla kustutas.

Ajalooliste andmete järele laskis kuningas oma walitsuse kahel esimesel aastal tuhatkaksada sõnakuulmatut kodanikku tappa, harilikult awalikult. Kuri mees ei teinud erandeid ja hukatute hulgas oli ülemaid ning alamaid, mehi ja naisi

Hiljem, kui rahwas weendumusele jõudis, et kuningas enesega ei lasknud naljatada, tekkis kord.

Polnud ainustki, kes poleks kuninga käsku täitnud, ehkki kuningas wahetewahel (proowiks) asju nõudis, mida peaaegu wõimatu oli täita.

Sel ajal sündis, et kuningas läks pruuti otsima ja warem tagasi ei tulnud, kui oli abiellunud naabrikuninga tütrega. See abielu oli tõsine armastuseabielu ja väga õnnelik. Armunud paar ei lahkunud kaks kuud lossist ja ei teinud kõik see aeg muud kui suudles.

Kahe kuu pärast otsustas kuninganna wälja sõita, et tutwuneda oma rahwaga. Sellepärast korraldas kuningas, et rahwas sel ajal pidi neil ja neil tänawail kahel pool seisma ja sealt mitte enne lahkuma, kui kuninganna tõld möödunud. Üleliigne on tähendada, et selle käsu igaüks täitis, isegi need, kes haiged. Esiteks sellepärast, et teati, et sõnakuulmatuid surmaga karistati, teiseks aga ka sellepärast, et igaüks kuningannat tahtis näha. Oldi uudishimulik, millise kuninganna kuningas omale walinud.

Nõnda sündis, et kuninganna, sõites läbi tähendatud tänawate, kogu linna rahwast wõis näha. Kuninganna oli imeilus proua ja pealegi weel väga armuline. Ta laskis tõlla mitu korda peada ja ajas sii n-seal mõnega juttu, üht

ja teist küsides. Aga ta kõneles ikka ainult sellistega, kes olid ilusad, olgu omas noorusõitswuses wõi ka wanaduses; kes inetu oli, sellelt pööras ta pilgud kohe kõrwale.

See oli ka põhjuseks, et ta pärjermeistriga, kes väga inetu oli, ei rääkinud, ehkki see teda kõnega tahtis terwitada.

Kuna kuninganna tänawatel sõitis, waatasid politseinikud majades ringi, kas kuninga käsk on täpselt täidetud. Nad ei leidnud kedagi majadest, ja see tegi kuningale rõõmu, teda weenduma pannes, et teda kardeti ja ta sõna kuuldi.

Pärast ülewaatamist sõitis kuninganna jälle lossi tagasi, kus kuningas teda laialiaetud kätega ootas, ja suudlemine algas uuesti.

Esimese suurema waheaja puhul küsis kuningas abikaasalt:

„Sa minu armas abikaasa, kuidas meeldis sulle minu rahwas?“

Wõluw kuninganna wiiwitas mõne hetke wastusega, kaaludes, kas tõtt rääkida wõi mitte, siis ütles ta:

„Minu armas hea kuningas ja abikaas, sinu pealinnas leidub väga palju inetuid naisi.“

„Sellest on mulle küll, et sina nii ilus oled!“

„Ja kui inetud nad on,“ jatkas kuninganna, kes abikaasa kiituse üle waljusti naeris. „Mõnikord tundsin enese otse haige olewat. Olen siia maani alati näinud waid ilusaid naisi ja nütüd, mil ka inetuid nägin, jooksid mul judinad üle selja. Ei, mina inetuid naisi ei armasta, ja et neid mitte näha, ei sõidagi ma parem enam wälja!“

Kuningas ütles kohe järelemõtlematult:

„Wõid julgesti kogu linna läbi sõita, ilma et sa inetuid naisi enam näeksid.“

„Kuidas on see wõimalik?“ küsis kuninganna suuril silmil.

„Annan, kallis naine, käsu, et sel ajal, mil sa wälja sõidad, ükski inetu naine ei tohi ilmuda ei tänawale ega aknale.“

Ja enne kui kuninganna weel midagi

sai wastata, oli käsk juba antudki. Ja kaks tundi hiljem teadis iga linnakodanik, et kella 10–12 wahel päewal, mil kuninganna peatänawal sõidab, ükski inetu naine ei tohi ennast näidata. Käsü mittetäitjad peawad surema piinarikast surma.

Kui käsk üldiselt teatawaks sai, oli igapähele selge, et kuninganna ainustki inetu naist näha ei saa. Oldi kindel, et kõik inetud naised ja neid tubadesse warju poewad ja neid wägiwallagagi ei suudeta tänawale tuua.

Seda uskus ka kuninganna, kes oma mehe waljust ja kurjust tundis. Ja kuna ta seda uskus, siis mõtles ta õnnelikult lähemale päewale, mil ta ainustki inetu naist ei pidanud nägema, kes talle wastikud olid.

Lähemal päewal rakendati kõige tulusamad hobused kõige ilusama tõlla ette ja kuningas ise saatis kuninganna tõlla juurde. Teda tõlda aidates, ütles kuningas õnnelikult:

„Kinnitan sulle oma kuningliku autoriteediga, et ükski inetu nägu sinu magusat rõõmu ei saa eksitama.“

Ja tõld weeres teele.

Täpselt kell 12 ootas kuningas kuningannat juba trepil, et teda süleledes teretada. Tõld jõudis kohale, aga kuninganna silmad olid nutused.

Kuningat nähes langes ta temale kaela ja nuuksus kibedasti.

Wiimaks aga ütles ta:

„Oh mu isand ja kuningas, masain

suure haawamise osaliseks. Minu soov ja sinu käsk jäeti tähelepanemata ja ma nägin täna tänawail weel enam inetuid naisi kui eile!“

Ütles ja nuttis uuesti.

Kuningas sai nii wihaseks, et diamantkrooni oma peast kiskus ja wastu marmorseina wiskas. Siis andis ta käsü, et ülemkohtunik ja timukas kohe tema juurde kutsutaks, mis ka mõne minuti pärast sündis. Nad seisid tema ees ja ootasid ta käsü.

„Kõik need inetud naised, kes minu käsü ei täitnud, tulewad kinnipüüda, siia minu lossi õue tuua ja timuka kätte anda!“

Ülemkohtunik, kes muidu sõnalasumata sõna kuulis, ei liikunud seekord kohalt, ehkki timukas teda minekule kiirustas.

„Kõrge kuningas ja härra,“ ütles ülemkohtunik, „need naised, keda sa tahad anda timuka kätte, on püütud ja nende hulgas pole ainustki, keda wõiks sõnakuulmatuses süüdistada.“

See wastus tegi kuninga kohmetuks. Ja ta küsis:

„Kuidas nii?“

„Nii, kõrge kuningas ja härra, et need naised kõik heas usus on tulnud tänawale. Sellepärast, kõrge kuningas ja härra, et maailmas ei leidu ainustki naist, kes ennast täies usus ja weendumuses arwaks inetuks.“

Kuninganna, kes seni waikinud, ütles nüüd kuningale:

„Sel mehel on õigus!“

Milles seisab meie rikkus.

P. Grünfeldt.

*Milles seisab meie rikkus,
et nii rõõmsad oleme
ja et meie õnnelikkus
laulus tuleb esile?*

*Ei meil kaswa wiinamarju
ega patsu palmipuid,
ei meil ole mäeharju,
kõrgeid, jääga kaetuid.*

*Aga meil on põllud laiad,
õnnistatud soojast suist,
meil on suured marjaaiad,
täidet põõsastest ja puist.*

*Meil on saared, järwed, jõed,
männametsad mühawad,
meil on armsad wennad, õed,
kuused, kased kohawad.*

*Südames meil leek ka loidab,
kodumaa on tema tuum,
see meid elustab ja toidab,
sellest meie rind on kuum.*

*Selles seisab meie rikkus,
sellest rõõmsad oleme,
sellest meie õnnelikkus
laulus tuleb esile!*

Öö merel.

Daani kirjanik **Herman Bang.**

„Teie, paruniproua?“ hüüdis Ewald Heim, laewalael jalutamast äkki lakates.

„Jah, mina“ — — — Sale keha reelingu ääres pööras pooleldi. „Kajuti õhk on nii umbne ja öö on ilus!“

„Jah, öö nii ilus.“

Merepind oli peegelsile ja seisis waikselt põhjamaa suweöö tumeda paiste all. Täis tähesilmi wõlwus taewas kõrgel tema kohal.

Waikides seisis nad üksteise kõrwal ja kuulatasid wete kohinat.

Proua tõstis käe ja osutas üle laewa:

„On see weel Seelandi rand?“ küsis ta.

„Jah — — — Seal on ka weel Kronborgi tuletorn.“ Härra Heim osutas käega suuna.

„Nii? — — — Mina pole seal enam kaua aastaid käinud.“

„Ei ole käinud Helsingöris? Aga Jumala pärast, miks — — kuidas on see wõimalik?“

„Inimene ei pea iial oma unelmete wäremeid külastama . . .“

„Ja sellepärast pole Teie . . . enam kaua aastaid käinud Helsingöris?“

„Jah . . .“

„Aga, parim sõber, miks me siis õieti seisame? . . . istume vähemalt . . . seal on pink . . .“

„Jah . . .“

Nad läksid sinna, kajuti taha, ja proua istus esimesena:

„Mu armas, istuge ometi — siin on tõesti ruumi meile mõlemale . . . Ja ilus on siin istuda!“

„Aga kas tohin oma reisiwaiba Teile ümber panna? . . . Siin on ometi pisut wilu.“

„Ei, tänan . . . mul pole külm . . . tänan.“

Daam nõjatas pingi toele. Siis algas ta:

„Teie rääksite wäremetest — — —,“ ütles ta.

„Oo, see Teid ei huwita . . .“

„Miks?“

„Sest et see oli waid jõe, sentimentaalne unistus . . . ja Teie, paruniproua, ei ole sentimentaalne.“

„Hm, kust Te seda teate? Kõik inimesed muutuwad ju sellisel ööl nagu täna pisut sentimentaalseks.“ Ja alla laewalaele waadates ütles ta tasamini: „Ta wõib samuti kui Teile ka teistele mälestusi esile nõiduda . . .“

Ewald Heim kuulis neid sosistatud sõnu ja wa tas paruniprouale kiiresti otsa.

„Seda pole ma salanud,“ ütles ta. „Aga mis on jutustus wiltsalt armastusunelmest küll muud kui tühi sõnakõlks . . . wäljaarwatud need, kes seda unelmet unustasid!“

„Jah, . . . jutustage mulle ometi.“ ütles daam tasa.

Kas jutustatakse, kuidas kaks noort südant armastawad? Kas kirjeldatakse iialgi, kuidas nad üksteise järele ihkawad, kui nad üksteist ei näe, ja kuidas nad õnnelikuks said, kui üksteist kohtasid? . . . Nad andsid oma kogu hinge ainsas pilgus ja kogu maailm oli noorele mehele ainult neuu ja ta uskus, et ta unelm kestab kogu eluaja.

Neiu wanemad — — — isa oli kindral — — — elasid tookord siin — — — Helsingöri põhjapoolses osas . . . kui selgesti see kõik mul meeles on! Oli samasugune öö kui täna — neuu wane mate villas oli suur seltskond koos. Neiu ja mina, meie warglesime läbi aia mere kaldale, kus seisis paadid. Waikselt ja põhjataewa all tumedalt läikides lasus öö just nagu praegugi . . . Me kuulsime aiapuude tasast kohinat — — — kuulsime waltseri toone, mis majas mängiti ja mille helid surid wete kohal.

„Tule,“ ütlesin mina, sõuame!“

Ja me lahtistasime paadi ja lükkasime selle suweööl wette, kartlikult nagu lapsed, kes on põgenemas. Ja sõudsimme.

Aga warsti tõmbasime aerud paati ja paat liugles oma pead sõudmata edasi. Öö oli nii ilus. Ei tuult ega häält. Meie ümber seisis lahepind, säravana nagu tume teras; maal, piki randa, seisis kõrged puud suweöö mantlisse mahituna . . .

Me rääksime ainult wähe — — —

istusime kummargile aerude kohal. Kä-sikäes.

Siis kerkis Kronborgi loss neeme ta-gast nähtawale. Uhkesti osutasid ta tor-nid üles öösse . . .

Neiu waatas lossile:

„Siin kohtas Hamlet isa waimu,“ so-sistas ta. „Ja siin, Heim, armastas ta Poloniuse tüdart.“

Ja, paruniproua, need kaks naiiwset ja sentimentaalset last — — — nad so-sistasid seal üheskoos suweöööl Ophelia ja Hamleti armastussõnu — — — kuna nende südamed wärisesid . . .“

Ewald Heim peatas, nagu oleks ta oodanud wastust. Aga paruniproua jäi wait ja wahtis oma ette maha.

„Jah, paruniproua, need olid lapsed.. Ühel päewal olid neiu wõnematel wõö-rad. Meie kõik olime läinud Kronborgi lossi waatama. Me sammusime läbi saa-lide — — — läbi käikude. Siis jõudsime õnnetu Karoline Mathilde tuppa. Sinna, kus ilus kuninganna oma otsust ootas, sest et ta kuriteolikult oli armastanud Struenseed.

Wana juht leierdas osawõtuta sõ-nadega waese kuninganna wiltsuse maha. Aga meie mõlemad — — neiu ja mina, meie mõistsime ja me silmad täi-tusid pisaratest.

Jah, paruniproua, — — eks ole tõsi, nad olid lapsed. . .“

Ewald Heim waikis jälle. Kuid paru-niproua jäi rahulikult istuma. Tema nägu walendas kahwatult halli loori all.

„Siis möödus suwi. Wiimisel õhtul, enne kui kindral omastega linna tagasi sõitis, wiibisin ma wäljas villas. . . Pea-le õhtusööki läksime wälja werandale — — — neiu ja mina. Kuu walas oma walgust puude latwadele. Waikselt sei-sid pikad warjud kuupaistsel muruplatsil.

Me seisime seal kaua. Neiu hoidis oma käes metswiinapuu oksa — — — siis hüüti meid, seest — — —

Akki hakkas neiu, toetudes minu õla najale, nutma. . .

„Helene — — miks sa nutad. . . Helene?“

Tema nuttis tasakesi:

„Ei tea isegi — — — ei tea. . . Jää-me ometi siia, jääme siia!“

Ewald Heim ei rääkinud enam. Ta pööras pea kõrwale, et warjata oma meelegaigutust. Pikema waheaja järele ütles paruniproua:

„Ja siis?“

Heim nagu heitus.

„Siis, paruniproua,“ wastas ta oma sõ-nuterawastirõhutades, „siis oli kõik otsas.

Möödus ligi neli kuud — — — enne kui ükskeist jälle kohtasime. . . Ja kui ma teda siis seal ballil wiimaks — — — wiimaks jälle nägin, kui ma wärisedes, kuna muusika kajas — — — oo, kuidas mul see muusika täpselt meelele on! — temale tuhat sõna kõrwusositasin oma igatsusest ja suwisest õnnest, mis peaks jälle tagasi tulema — — — siis waatas ta mulle külma pilguga otsa ning ütles:

„Jah — — me olime tookord alles lapsed. . .“

See oli täpselt nii, nagu oleks ta tüh-ja kompwekipaberi oma käest lasknud pörandale kukkuda. . .“

Kõik jäi jälle waikseks. Istudes kuul-sid nad mõlemad tüürimehe samme ko-mandosillal ja masina hoigamist.

Paruniproua häääl wärises kergesti, kui ta ütles:

„Ja hiljem — — — ei ole need ini-mesed enam iial ükskeist kohanud?“

„Ei, paruniproua.“

„Aga, eks ole,“ — — — jatkas pa-runiproua küsimust, ärewalt tema poole pöördes — — — „kui nad weel kohtak-sid, siis teeks noormees oma pettunud elu eest sellele südametule naisele küll kibedaid etteheiteid. . .?“

„Paruniproua!“

„Jutustaks temale loo, mis Teie prae-gu mulle jutustasite — — —.“

Ta waikis. Kui ta jälle rääkis, oli ta häääl walusasti wäsinud.

„Kas Teie siis ei tea, et armastus wõib surra? Mis wõime parata, kui ta sünnib — — — õnnes? Mingisugune tahe ei suuda teda enam äratada, kui ta on surnud. . . Meie ei tea, mis ta sur-mas — — — meie näeme waid, nagu too noor naine tol balliöööl: ta on sur-nud. . . Ja meile jääb järele waid walu.“

Paruniproua häääl oli muutunud wæ-walt kuuldawaks sosinaks. Ta istus weel ikka Heimi kõrwal. Siis andis ta enesele tõuke ja tõusis.

„Ometi — — — ilm läheb külmaks — — — aeg on hiline,“ ütles ta. „Head ööd — — — mu sõber!“

Paruniproua jäi hetkeks seisma, enne kui ta talle käe andis:

„Elage hästi, mu sõber,“ ütles ta.

„Ela hästi — — — ela hästi!“ Ja nii lah-kusid nad.

Maailma äärel.

Kanada kirjaniku J. O. Curwood'i romaan.

2

"Tahaksin, et see oleksid," kiitis Allan lahkesti, mille järele Mary ilus suu filmapilguks oma pehmuse kaotas. Aga Allan ei märganud seda. Tema nautis oma sigarit ja värsket õhku.

3.

Allan Holt oli mees, kellele teised mehed kaks korda nätku waatasid. Naistega oli asi teine. Tema oli si ti selline mees, nagu neid naised armastavad. Ta imetles neid teoreetlikult ja oli valmis nende eest võitlema või surema, igal ajal — kui see vajalikuks osutus. Tema rüütlimeelne olemus oli pärit wabadest mägedest ja sel polnud midagi ühist tolle mitte-otsekohese ehtemifugalanteriga, nagu seda lutsuistivilijatsiooni pehm süli esile wõlub. Üksindusaastad olid tema mehelikkalgile näole omad jäljed jätnud. Põhjamaa mehed, kes neid jooni lugesid, teadsid, mis nad tähendasid.

Aga ainult harwa, õige harwa wõis neist mõni naine aru saada. Kuid igal ajal pöörasid naised, kui nad hädaohus wiibivad, oma abitukses instinktiivselt selliste meeste poole kui Allan Holt.

Temal oli waitne humoor, millest ainult wahesed oskajad lugu pidada. Mäed olid õpetanud teda waitides naerma. Tema juures tähendas waitne naeratus sama palju, kui teiste juures wali naer. Tema wõis rõõmutunda ilma lihasteid liigutamata. Ja mitte alati ei peegelbanud tema naeratus lustilikke mõtteid. Mõnikord waldas see hoopis teisel kombel mõtteid ja see awalbus oli siis kangem ja sundiwam kui kõit kõned.

Kuna ta iseennast õige hästi tundis ning teadis, mis ta oli, siis tegi talle praegune olukord lobu. Milline wilets inimestetundja pidi olenia preili Standish, kui ta tema omale walis lobustajaks ja mitte üht noort insheneri, keda ta ometi oleks wõinud kergemini wõluda. Ta naeratas.

Mary Standish nägi seda, aga ei lausunud sõnagi. Nagu oleks Allan teda seda tegema kutsunud, kahmas neiu jahedalt ta käewarrest kinni.

Nad olid waewalt poole laewalage selja taha jätnud, kui asi Manile juba hakkas meeldima. Neiu käsi ei puudutanud mitte ainult ta käsiwart, ei, neiu nõjatas selle najale ja sammus nii ligidal tema kõrwal, et ta säravad juuksed peaaegu Allani nägu riivasid. Mary

lähedus ja tema käe pehme wajutus pöruatasid peaaegu tema ükskõikuse.

"See pole tõesti pooltki nii paha, kui ma kartsin," tähendas ta awameelselt. "Uhm, Teie küsimustele wastamine saab mulle tõesti rõõmu tegema, preili Standish."

"Do!" Allan tundis, kuidas neiu keha nagu sirgus. "Teie arwate — wõib olla — et ma wõiksin kardetawaks saada?"

"Bisut jah. Mina ei mõista naisti. Üldiselt pean mina neid Jumala toredamaks loominguks, üksikult aga ei hooli ma neist palju. Aga Teie —"

Mary nokutas pead.

"See on ilus. Aga ärge parem helge, et ma teistfugune olen teistest — seda ma ei ole. Kõik naised on ühesugused."

"Wõimalik — ainult nende sisemus on mõnikord teine."

"Kas minu oma Teile meeldib?"

"Wäga."

Ta imestas oma kiituse üle nii wäga, et ta waitiselt protesteerides suure suitupilwe sigarist puhus. Aga kas neiu siidpehmena sirwad juuksed ei meelitanud teda ta pead silutama?

Nad olid jälle suitsetamisjalongi juurde jõudnud. See oli uuendus "Nome" lael ja tal polnud omasarnast laewaltinidel, mis muudu Alaskasse sõitsid. Tema hiiglaruum, ta meelitan mugawus ja tema kõrwale ehitatud wäljawaatesalong daamidese, kes ka meeste lähedal tahsid wiibida, kui nad pärast sõõmist sigarit suitsetasid, oli Alaska kohta ilmaine.

"Kui te Alaskast midagi tahate näha ja kuulda, siis läheme siisse," ütles Allan. "Mina teie teadusehimu rahuldamiseks paremat kohta ei tea. Kas kardate suitsu?"

"Ei. Olesin ma mees, minagi suitsetaksin."

"Wõib olla suitsetate ka nii?"

"Ei. Kui ma sellega algan, siis tahan ma oma juukseid wärwida."

"Mis oleks kuitegu," wastas Allan nii karmesti, et ta jälle kord pidi iseennast imetlema.

Kaks, kolm daami wiibisid oma saatjatega salongis, kui nad siisse astusid. Suur peasaal, mis ühe kolmandiku ahterdelikt kattis, oli sinine suitsust. Kaks tosinat meest mängisid ümmarguse laua ümber kaarte. Kaks korda niipalju seisid gruppides, ajasid juttu, kuna teised waipadel edasi ja tagasi jalutasid. Siin ja seal istu-

fid mõned mehed ükspäini. Mõned magasid, mis Mlani tundis oma kella vaatama.

Siis märkas ta, et Mary Standish lugematuid wabakimpe vaatles. Ka tema jalgade ees seisis üks selline ja neiu puudutas teda oma kinganinaga.

„Mis tähendavad need?“ küsis ta.

„Saem on inimesi liialt täis,“ seletas Mlan. „Meie ei tunne siin wahedekreisiijaid harilikus mõttes. Põhjas pole need waesed, kes wahedekreisivad; seal all wõite alati kohata üht wõi kaht miljonäri. Kui nad unised on, rullib enamik meestest, keda siin näete, oma wababid lahti ja magab põrandal. Kas olete iial näinud mõnda lordi?“

Ta arwas oma kohuseks neiuale laewalolijate kohta seletust siin anda, sest ta oli ju ta siia toonud. Ta juhtis neiu tähelepamu kolmandale lauale wafakul, mille ääres kolm meest istusid.

„Mees Londi näoga ja blondwurrudega, kes meie wastas istub, on lord — unustasin ta nime,“ ütles Mlan. „Ta ei näe küll selline wälja, aga on tõesti kena mees. Läheb põhjamaale karusid lastma ja magab põrandal. Grupp nende taga wiienda laua ääres — need on mäemehed Treadwallist. Ja mees seal, kes poolmagades müüri najal lamab, habemega, mis temale peaaegu wõõri ulatab on metsik Smith, endine seltsimees George Carmackile, kes aastal üheksatümmendkuus Bonanza Creeks kulla lei-dis. Tume lõõk, millega Carmacki labidas esimeest korda kulda tabas, tungis kogu maailmast läbi, preili Standish. Ja see sassis habemega mees oli Bonanzas teiseks wiuliks. Tema oli see, kui Teid romantilised asjad huwitawad, kes Belinda Mulrooneyse armus. Belinda oli kõige julgem neiu neist, kes iial siia põhja on tulnud.“

„Kuidas oli ta siis julge?“

„Nii, et ta üksi tuli siia karedale, ainult meestele sobiwale maale, täitsa kaitseta ja ometi kindla weenega, et siin nagu teisedki õnne leiab. Ja temal õnnestus see. Kuni weel mõni tolaeaegne mees elab, tuletatakse meelde Belinda Mulrooneyd.“

„Tema näitas, mis naine wõib korda jaata, härra Holt?“

„Jah, ja pisut hiljem näitas ta, kui rumal wõib naine olla, preili Standish. Tema sai rikkat-

maks naiseks Dawsonis. Siis tuli üks mees, kes ütles, et ta on krahw; Belinda abiellus temaga ja nad sõitsid Pariisi. See oli tema ots — arman ma. Noh, oleks ta aga pika habemega meeskule Smithile läinud —“

Ta ei lõpetanud ütlust. Pool tosinat sammu nendest eemal oli üks mees lauast tõusnud ja waatas neiuale. Midagi isäralikku polnud temas, peale habematusse, millega ta Mary Standishi silmitses. Oli, nagu oleks ta neiu tunnud ja nagu oleks ta teda tahtnud oma tarretu wahtimisega meeleldi haawata. Siis tõmbas äkki huuled prunti, kehitas kergesti õlgu ja pööras kõrwale.

Mlan waatas neiuale ruttu näkku. Mary huuled olid ägedasti kokku surutud, ta põsed lõwendasid. Tsegi näkis, mil ta oma weri kees, ei jäänud temale nägematuks, kuidas wiha neiu ilustas.

„Kui Te mind filmapilguks tahate wabandada,“ ütles Mlan rahulikult, „siis nõuan ma selt mehelt seletust.“

Ruttu wõttis neiu tema käewarrest kinni ja hoidis teda tagasi.

„Palun, ärge tehke seda,“ palus ta. „See on Teie poolt wäga ilus ja Teie olete ka mees, kes sellist ülespidamist wääriliselt oskab karistada, aga ometi oleks lollus seda tähele panna. Eks ole see nii ka Teie arwamine?“

Kuigi neiu rahulikult püüdis rääkida, wäriks ta hääl ometi ja Mlani segas kirus, millega puna ueiu näolt kadus, aset andes kahwatussele.

„Kuidas ise soowite,“ wastas Mlan, selle juures kaunis jahedalt kumardades. „Aga kui Teie oleksite minu õde, preili Standish, ma ei oleks sellist ülespidamist mitte jätnud karistamata.“

Ta silmitses wõõrast, kuni see muretuult kusest wälja laewalaele lonkis.

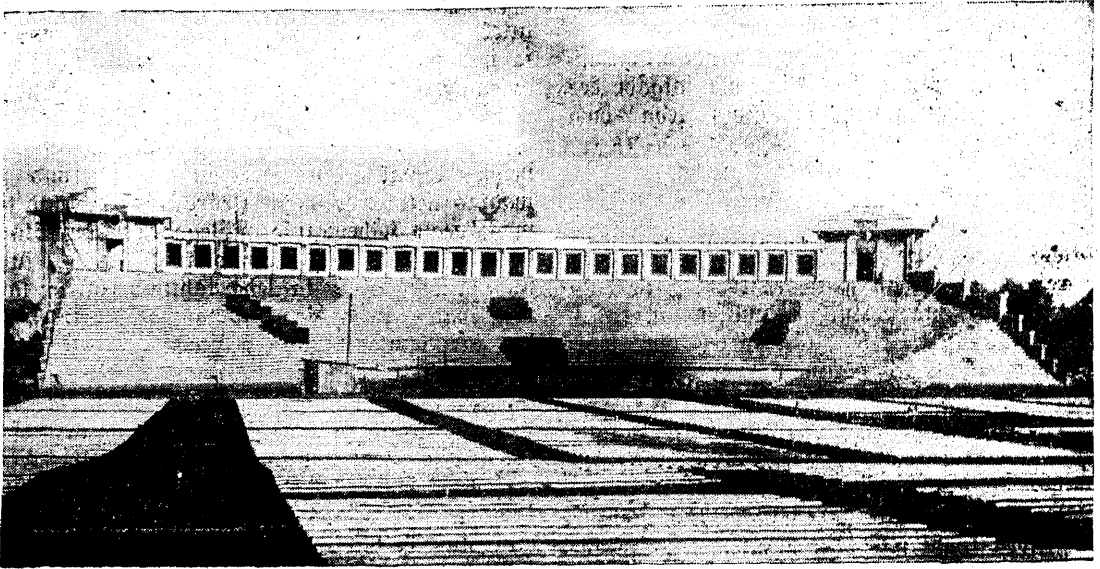
„Üks John Grahami meestest,“ ütles ta. „Poiss, nimega Roseland, kes üles sõidab, nagu ma kuulen, lõhepüüdumist täitsa oma wõimu alla peab wõtma. Weel kaks aastat — ja siis on nad kalapüügi täitsa kagistanud. Naljakas, mis see määrdunud räbal, mida me rahaks nimetame, kõik wõib teha, mis? Kaks talwet tagasi nägin ma kogu indiaanlastekülafid nälgiwat — naised ja wäikesed lapsed surid tosinat-

Chlorodont

hambapasta

¼ tuubi Kr. 1.— ½ tuubi Kr. —60

kõrwaldab inetu hambakatte

IX. üldlalupeo lawa.

Mikas'e foto.

kaupa. Ja see sündis kõik John Grahami raha pärast. Väljameoks püüti liig palju kulu — saate aru? Kui Teie oleksite mõinud näha neid maeleid väikesteid lapsi, kel enam muud polnud kui naht ja koidid — ja kuulnud, kuidas nad leiba klanisid — — “

Kramplikult pigistas neiu ta käewart.

„Kuidas mõis John Graham — seda teha?“
fostistas ta.

Man naeris pilkavalt.

„Kui Teie juba aasta aega olete wiibinud Alaskas, preili Standish, siis Te seda enam ei küsi. Kuidas? Noh, nii, et ta oma konserwimabritud lihtsalt üle koormas, jõgedest kõik kalad välja püüdis, millest päriselanikud juba põlwest põlwe on elanud. Teiste sõnadega, raha, mis tal on, repräsenteerib kalatrusti — ja mõnda teist asja. Palun, ärge mõistke mind walesti. Alaska vajab oma arenemiseks kapitali. Ilma kapitalita jääb meilgi igasugune edu seisma ja meie sureme. Ükski maa kogu maaferal ei paku kapitalile suuremaid võimalusi kui praegune Alaska. Kümned tuhanded mõivad enesele siin hiiglawaranduse koguda, kui nad waid oma raha siia kasu kandma panewad.

Aga John Graham ei esita seda tüüpi, seda meie wajame. Tema on üks neid maa-furnajaid, kelle aimus hinna on selle maa looduslike abiallikaid nii ruttu kui võimalik dollariteks muuta, ifegi kui nende rõõwimise tagajärjel maa ja wesi tühjaks jääb. Teie ei tohi unustada, Alaskas walitsus, mis koosneb poliitikuteist Washingtonis lähed waewalt lahku walitsusest, mille wastu Ameerika asumaad aastal 1776

mäsku töstsid. See pole armas sellele, kes oma maad armastab, mis? Ja John Graham tähendab meile Alaskas surma — tema ja raha, mis ta mõinu eest wastutab.

Suur ja aus kapital hoiab Alaskast kõrwal, ja väikesedki kapitalistid waatawad siia umbusalduses ning ei lasa endid asjast huwitada. See on bürokraatliku walitsusejüsteemi ja wiletsa poliitika tagajärg. Kolmkümmendkaksik departemangu Washingtonis tegutsewad ja arstitiwad wiistuhat miili Alaskast eemal — mis ime see on, kui patsient ei parane? Ja kes mõib siis weel imestada, et häbematu ja läbi-läbi jultunud mees nagu John Graham siin enesele laia tööwälja leiab?

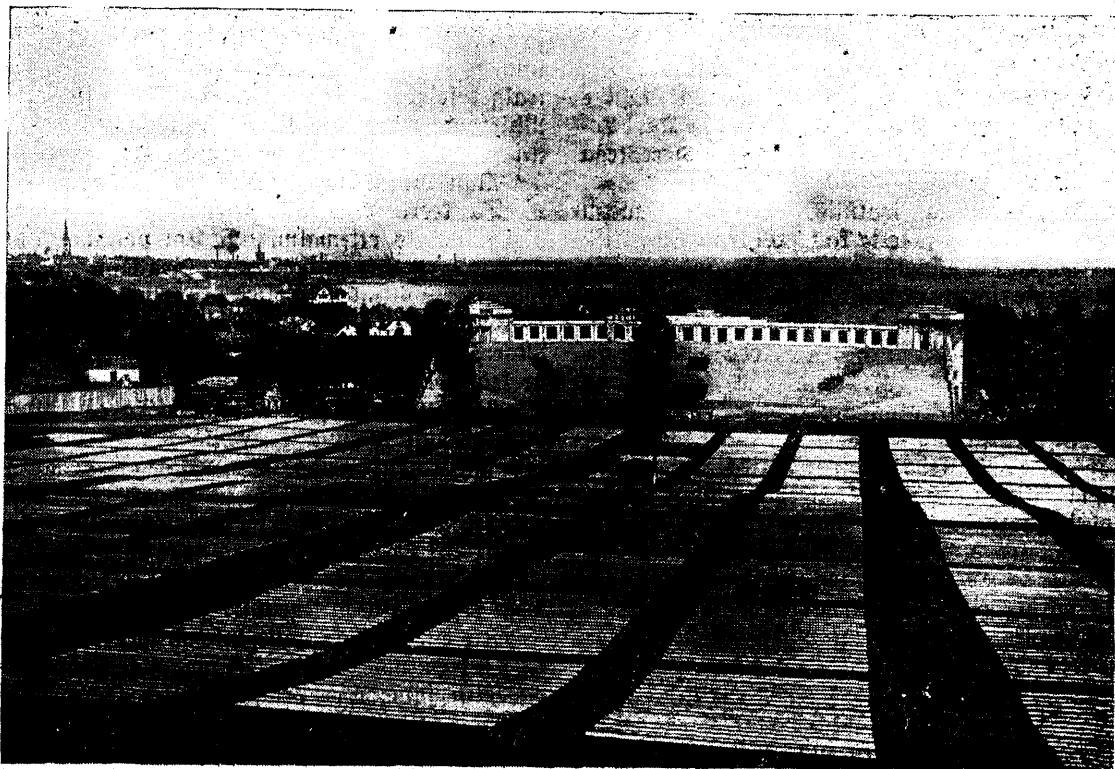
Aga sellegipärast lähed meie asi pikkamisi edasi. Pikkamisi taome walitsusele Washingtonis aru pähe. Juba hakkawad walitsuseasutused loobuma meiega mängimast, kasutunud ametid kaotatakse. Nii siseministeerium kui põlluministeerium on nüüd arusaamisele jõudnud, et Alaska on määratu ja peaaegu alles awamatu riik — ja nende abiga peame meie kõigist meile tehtud takistustest hoolimata ometi edasi jõudma. Minult selliseid mehi nagu John Graham kardan ma. Ühel päewal — “

Ta peatus äkki.

„Noh — ma räägin poliitikast ja peaksin ometi Teie aega wiitma mõnufamate asjadega,“ wabandas ta ennast. „Kas läheme wahetekile?“

„Wõi wärste õhu kätte?“ andis neiu nõu. „Kardan, suits ei ole mulle siin hea.“

Man märkas neiu juures, muudatust, aga seda ei kirjutanud ta mitte waid raha õhu ar

IX. üldlaulupeo lawa ja istepingid kuulajatele.

Mikas'e foto.

wele. Rosslandi arusaamatu toorus oli neiu nähtavasti sügavamini põrutanud, kui ta mõõndas.

"Salk thlinkit-indiaanlasti ja talts karu wiibivad niinimetatud wahetekil — kas tahate neid näha?" küsis Man, kui nad wälja jõudsid. "Thlinkitindiaanlaste neiud on kõige ilusamad indiaanlased kogu maailmas ja neid on siin teiste hulgas kaks, kes — noh — üliwäga ilusad on, nagu kapten ütleb."

"Tema tutvustas mind juba nendega," naeris neiu taja. "Kolo ja Gaidat on nende neiude nimed; nad on weetlemad; olen neisse täiesti armunud. Täna wõtsin nende seltsis einet, ammu enne, kui Teie tõusite."

"No waata, mis ütlete! Sellepärast Te ei-
netauvalt siis puudusitegi? Ja eile hommikul —"

"Teie märkasite minu äraolekut?" küsis neiu nohikalt.

"Kaske oleks olnud maal tühja tooli mitte näha. Pealegi juhtis, nagu ma usun, noor insbener mu tähelepänu sellele — tema arwas, et eht olete haige."

"Dol!"

"Teie humitate teda wäga, preili Standish. On naljakas, kuidas ta filmi jöhitab, et Teid paremini näha. Mõtlesin juba, et peaksin oma

platfi juba ligimesearmastuse pärast temaga wahetama ja seega temale ja ta filmadele head tegema."

"Millisel puhul Teie filmad muidugi haiget ei saaks."

"Arwatavasti mitte."

"On Teie filmad ial kannatamud?"

"Ei usu."

"Kui näiteks thlinkitneiusid waatasite?"

"Ma ei ole neid weel näinud."

Mary kehitas pisut õlgu.

"Igapäewases elus oleksin ma Teid wäga ebahuwitawaks arwanud, härra Golt; kuidas asjad on, usun ma, et olete ebaharilik — ja selle eest olete mulle õige armas. Kas oleksite nii hea, ja saadaksite mind mu kajuti juurde? Ta on sel tekil — kabiin nr. 16."

Ta sammus Mani kõrwal, kuna ta sõrmed Mani käewart puudutasid.

"Milline on Teie kabiin?" küsis ta.

"Nr. 27, preili Standish?"

"Siin tekil?"

"Siin."

"Ales kui neiu temale rahulikult head ööd ütelnud — ilma täht andmata — paistsid neiu wiimased küsimused Manile olewat siig intiimsed. Ta urises ja pani enesele uue sigari suhu. Üht-

lasi tuli temale meelde mitu asja, kuna ta tekil jalutas ja sigari lõpuni ära suitsetas.

Siis läks ta oma kabiini ja vaatas veel mõned paberid läbi, mis ta Juneaust tahtis ära jaata. Need olid märkused tema ja Karl Lomeni ühistest läbirääkimistest valitsusmeekestega Washingtonis.

Saades sellega valmis, oli juba peaaegu kesköö. Ta küsis eneselt, kas Mary Standish juba magab. Hüüvus, millega ta mõtted ikka jälle neiuale läksid, ehitasid teda osalt, osalt aga ka lõbustasid. Neiu oli kena, seda pidi ta mõnna. Jah, ilus ja tark oli ta ka. Ta ei olnud neiuks ta enese kohta teateid küsinud ja neiu ise ei olnud temale ka midagi jutustanud; tema Alan, ise oli öieti liig palju lobisenud. Tal oli häbi mõelda, kuidas ta neiu, keda ometi poliitika, John Graham ja Alaska vähematki ei huvitanud, sellisel kombel oli võinud oma südame välja puistata.

Noh, see polnud üksi tema süü. Mary oli temast kui tahtjas kinni hakanud — neiu, kel aega palju, nõuavad pardal ikka ajaviidet — ja tema oli ta vastu asjaolude sunnil õige leplik ja viisakas olnud. Jah, seda arvas ta.

Ta kustutas tule ja seisis nagu lahtise luugi pool. Ainult auriku tasane värin, kuna ta Frederickwäinas viimast osa enese taha jättis, kajast temale kõrvu. Kõik laemal olid viimaks magama läinud. Kuu seisis parajasti tema pea kohal, üksikuna taevast rännates; tema udupeene valgusloori taga seisis maailm pimedas.

Alan puuris oma pilgud sisse pimedusse, kust nõrgalt nagu sügavam mari temale silma paistis Kupreanofi saare määratu kogu. Kuna ta merekituse hädaohtu tundis, eriti kohte, mis maewalt nii laiad olid kui laev piff, siis imestas ta, miks kapten Risle oli valinud selle tee, selle asemel et sõita ümber Decisioni maanina. Ta võis tunda, et maa nüüd jälle pidi kaugenema, kuid „Nome“ läks ainult pikkamisi edasi. Ta võis tunda värsket maalõhna ja hingas sisse metsade õhku, mis tuli nii idast kui läänest.

Äkki kuulis ta pikkamisi lähenevat samme, mis näisid viivitavat ja siis jälle lähemale tulid. Sumbutatud häälega sojistas üks mees midagi — naine vastas talle.

Jästinuivõttel astus Alan sammu tagasi

pimedasse, kus teda ei võidud näha. Hääli polnud enam kuulda. Waitides sammusid kaks inimest tema aknast mööda, ta võis neid kuulgel selgesti näha: Mary Standish ja — Rossland, mees, kes temale suitsetamisjalongis nii jultunult oli otse vahtinud!

Alan oli üllatatud. Mis see tähendas?

Ta keeras tule jälle põlema ja tegi woodiseminekuks ettevalmistusi. Tal polnud kalduvust Mary Standishi või Grahami agentti luurata. Sest filmakirjalust ja pettust ta vihkas. Mis ta näinud, andis talle meendumuse, et Mary Standish Rosslandist enam teadis, kui ta teda oli uskuda lastanud. Ometi polnud ta temale öieti midagi kuuldanu. Ta ei olnud talle midagi ütelnud — peale palve Rosslandilt mitte arup ärida. Võimalik, et tema ja Rossland üksteisega olid tülitsenud ja nüüd leppisid. See oli väga hästi võimalik. Aga temast oli see rumalus, et ta selle asja üle üldse järele mõtles. Mis oli neiu asjadel temaga ja tema eesmärkidega tegemist? Mitte midagi!

Nii kustutas ta jälle tule ja läks woodisse. Aga tal polnud suurt lusti magada. Nii mõnõs oli seliti lamada — õrnasti libises laev e dafi meloodikult surisefid masinad. Sõit läks koju! Kui pagana pikad olid temale olnud need seitse kuud all ühisriikides! Ja kui väga olid temast puudunud kõik ta tutwad — isegi waenlased!

Ta pigistas filmad ja nägi enast kodus, mis temast veel ikka tuhanded miilid eemal seisis. Näretud tundrad. Endicotti mägestiku sinised ja purpurised eesmäed tõusid tema ette — ja nende jalal „Mani maa.“ Kevade oli seal nüüd algamas, tundrates valitses soojus, ja nuti lõunapoolsetel mäekülgedel. Rajuurwad paisjusid tupest, kõik hakkasid puhkema ja pikalt talveunest ärkama.

Ta palus Jymalat, et möödunud kuud oleksid olnud head ta rahvale — asunduse inimestele — . Ta armastas nii väga oma inimesi, armastas neid kui wendi — raske oli temal olnud nii kaua neist lahus olla. Ta oli kindel, et Tautut ja Amut Toolit, ta mõlemad ülemkarjased, sama hästi kui ta ise tema inimeste ja karjade eest olid hoolitsenud — aga seitseme kuu jooksul võib paljugi juhtuda! (Järgneb.)

TELLIMISE HINNAD:

Aastas (24 nr.nr.)
1/2 „ (12 nr.nr.)
1/4 aast. (6 nr.nr.)

Kr. 7.50
4.—
2.25

2 kuus (4 nr.nr.)
1 „ (2 nr.nr.)
Üksiknumber

Kr. 1.60
— .80
— .40

WÄLISMAILE:

1/2 aastas . . . . . Kr. 10.—
1/2 „ . . . . . „ 5.—
1/4 „ . . . . . „ 2.50

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.
Talituse aadress: Tallinn, Müüriwahe tän. 16. Telefon 12-53.

„MILLER kummid on kõige paremad kummid, mida meie seni tarvitanud“, ütles O/Ü.

„Mootori“ asjaajaja direktor ins. E. Schiffer, vastates hiljuti sellekohasele küsimusele.

See ei ole harilik kirjalikult antud „arvamine“, nagu neid kõikjal kergel käel tasu eest valmistatakse, vaid erapooletu ja asjatundlik otsus — laialdase statistilise materjaali ja tege-
likkude kogemuste põhjal.

Sarnane otsus on arusaadav, kui silmas peame, et Milleri autokummide konstruktsioon tugeneb kolmel tähtsal uuendusel:

- 1) Ühest tükist koosnev tald ja küljed, millega kõrvaldatud murdumise võimalus.
- 2) „Teesse hambuv“, teepinnakujuline tald mille tagajärg on: suur kokkupuutumispind teega ja seepärast ühetasane ja aeglane kulumine.
- 3) Uniflex Cord konstruktsioon: ühtlane painduvus, suurem elastsus ja seega väiksem sisemine soojus ja suurem kilomeetrite arv.

MILLER — Ameerika teoreetiliselt õige ballon-kummi.

Ainuesitaja Eestis:

A. ROSENWALD & CO., TARTU.

Suurturg nr. 8, telefon 300.

Müüjad:

HEINR. LAGUS, TALLINNAS,

Müürivahe tän. 16. Telefon 12-53.

PÄRNU MAJANDUSÜHISUS, Pärnus.

J. PAAP, Joala tän. 14, Narvas.

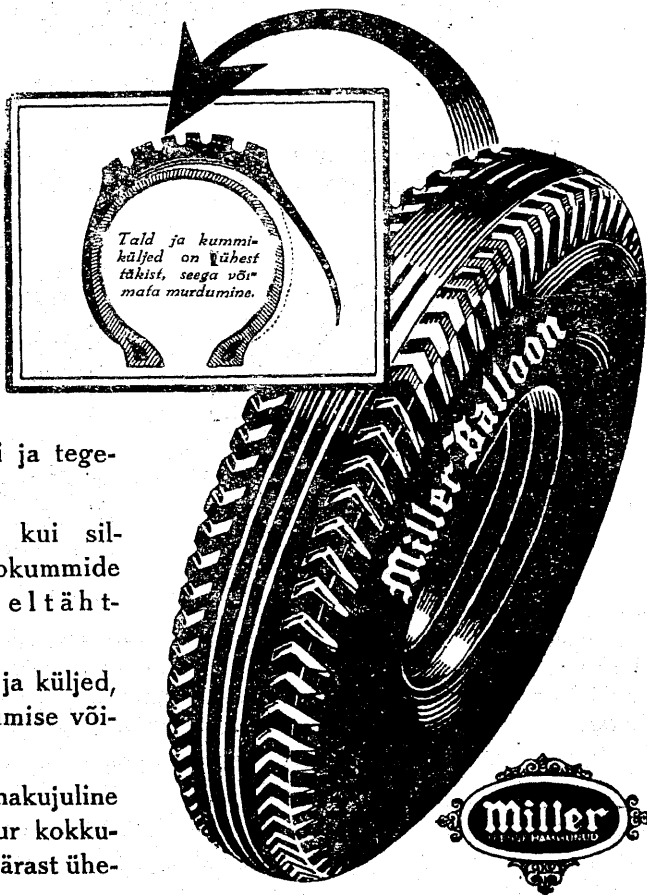
A. ROSENWALD & CO., Viljandis.

VALGA ÕLLETEHAS, Valgas.

G. LAAS, Paides.

A. RUUSMANN, Petseris.

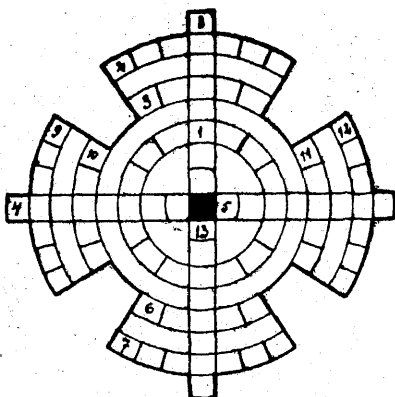
Miller teoreetiliselt **õige** kummi

Hindmõistatus

Nr. 12 (150).

Ristsõnade mõistatus.
Kokkuseadnud **Arn. Reinhaus.**

Paremalt ringilugedes:

1. Tuntud eesti wanasõna.

Pahemalt paremale.

2. Päewa osa.
3. Raske töö.
4. Mägestik Pürenei poolsaarel.
5. Ametmees majas.
6. Ilma milleta töö nurja kipub minema.
7. Väike weeloom.

Ülewalt alla.

8. Etendab tähtist osa karjakaswalamises.
9. Väljaõppinud töömees.
10. Wärwi nimetus.
11. Mittetasane.
12. Mille poole püütakse.
13. Ootab trükkandmist.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, märgusõna all „**Hindmõistatus lahendus**“ kuni 5. augustini 1928 a. Lahendusi võib saata mitu ühes ümbrikus ehk panna „Romaani“ talituse (Müüriwahe t. 16) sissekäigu juures (trepikojas) asuwasse kirjakasti. [Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ nr. 15. (153).]

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse välja:

1. Moodne äratuskell;

2. Befty Alwer — Tuulearmuke; 3. Marie Under — Weriwalla.

Loosimine on 17. augustil s. a. kell 2 p. l. talituse ruumes, Müüriwahe, 16.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatus lahendus

Nr. 8 (146)

w	a	s	k	u	s
a	l	k	o	h	o
a	n	e	r	o	i
r	o	o	m	a	j
i	i	r	i	m	a
k	ä	n	g	u	r
a	i	a	t	i	g
s	i	a	d	e	m

Loosimisel wõitsid: 1). üks anne Ed. Wilde kogutud teostest — **Irma Oraw**, Tallinnas, Kopli tän. 38-a, III maja, krt 20; 2). Kokakuust — **Milda Küng**, Pärnus, Rüütli tän. 53; 3). Marta Lepp — 1905 aasta järellained — **Harry Kängsepp**, Rakweres, Tööstuse tän. 14.

„Romaani“ talitus

Neid „Romaani“ lugejaid,

kelle tellimine lõpeb käesolewa numbriga (Nr. 12), palume uuendada tellimisi aegsasti. „Romaan“ maksab Nr. 13. alates aasta lõpuni 400 senti (12 nr.nr.). Aasta lõpuks ilmuwad kõik numbrid (13—24).

„Romaani“ talitus.

Riiete keemiline puhastuse ja pressimise tööstus

„VESTA“

NIGULISTE TÄN. 6 (apteegi vastu). Telefon 13-47.

Meeste- ja naisteriiete: ülikondade, kostüümide, palitute, jne. kiirpressimine ja puhastamine igasugu plekkidest.

Riiete parandus.

Ülikonna pressimine 15 min. jooksul.

Kohal pressijaile ootamiseks eriruum.

Aratoomine ja kojusaatmine tasuta.

Odavad hinnad.

Rätsepaäri

MAX JOHANSON

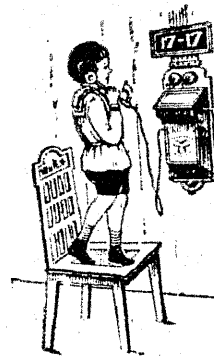
Tallinnas, Lühike jalg 6

Kõnetraat 30-89

Teatab oma austatud tellijaskonnale ning sellest huvitatuile, et saadeti **kevad- ja suveriideid** maitserikastes värvides ja suures valikus on Londonist kohale jõudnud.

Austusega **M. Johanson.**

Tähelepanu!

*Soovitan eelolevaks laulupeoks
kõiksugu*

**idamaa maiustusi,
kompvekke,
puuvilja,**

Kaukasia karastavat jooki nime all

„BUSU“

**A. ALEKSANDRIDI,
Narva maantee 19.**

Meesterahva rätsepaäri

A. SOONBERG

Tallinn, Wene tän. 1-14 Kõnetr. 16-59.

Teatan oma austatud tellijatele, et olen **Inglismaalt** kätte saanud kõik **hoajaks tarvisminewad riided.**

A. SOONBERG

kaitse

märk

SIGURI JA KOHVI-
TÖÖSTUS

„Estonia“,

M. EBRAUS,

TALLINN, Liivimäe. tän. nr. 44, Kõnetraat 17-14.

Valmistab parematest ja puhtamatest ainetest
kõige maitsevamat **oa ja viljakohvi**, pak-
kides ja lahtiselt, **sigurid, kama, kama-
riini, nestle jahu** väikelaste toitmiseks.

Nõudke igast kauplusest!

**Kõige paremad, nägusamad ja vastupi-
davamad Eestis on meie vabriku kaubad:**

Bernberg
Inglise
Grazie
Linda

siidisukad

Villased
Floor
Puuvillased

naist. sukad

Lastesukad — Meesterahva sokid

Siiditrikoo pesu. Siiditrikoo kangastena. Puuvillane,
villane **trikoopesu** daamidele ja härradele.

Trikoost spordi-, supelus- ja lasteülikonnad.

Pesupitsid: vene ehk klöppel, broderii ja gipüür.

Saadaval üle maa.

Pange tähele vabriku märki.

OSKAR KILGAS

TRIKOO-, PITSI- JA SUKAVABRIK

Tallinna, Püri tänav, 3. Kõnetraat 2-23.

G. Birk'i

**auruvärvimise ja keemilise (bensiiniga)
puhastuse tööstus**

Asutatud 1820. aastal.

Tallinn, Maakri tänav, nr. 23. Telefon 13-18.

**Värvimine, vanutamine, sheerimine, dekateerimine,
apreterimine ja pleekimine.**

**Ülikondade, kleitide, palitute, siidiriiete j. n. e. keemiline
puhastamine,**

pressimine Ameerika Hoffman's Methodi masinal.

Vanem tööstus Eestis! Omab „Grand Prix“ ja 7 kuld-auraha 1904-9 a.